

Tegen de grens van emancipatie

De ontwikkeling van slavernij in Nickerie, 1820 – 1842

Doortje Swaters

Bachelorwerkstuk Geschiedenis

Radboud Universiteit Nijmegen

Inleverdatum: 15 januari 2018, Nijmegen

Begeleider: Dr. Coen van Galen

Woordenaantal: 10991

¹ C. Koeman, *Bibliography printed maps Suriname*, no. 43 (1973).

Inhoudsopgave

Inleiding	blz. 3
Hoofdstuk 1: Een koloniaal grensgebied - Status Quaestionis	blz. 5
1.1 (Inter)nationale imperiale historiografie	blz. 5
1.2 Epistemologische beperkingen en werkwijzen	blz. 6
1.3 Historiografie Suriname	blz. 7
1.4 Grensgebieden	blz. 9
1.5 Historiografisch uitgangspunt	blz. 10
Hoofdstuk 2: Een speelbal van Nederlands-Engelse politiek - Historische context	blz. 12
2.1 Wisseling van gezag	blz. 12
2.2 Een periode van emancipatie?	blz. 13
2.3 De positie van Nickerie	blz. 15
Hoofdstuk 3: 1834 als breukpunt? Journalen van de landdrost	blz. 16
3.1 Reflectie bronmateriaal	blz. 16
3.2 Het functioneren van het district	blz. 17
3.3 Communicatie	blz. 17
3.4 Marronage en oproer	blz. 20
3.5 Vluchtroute	blz. 22
3.6 Indianen als slavenjagers	blz. 23
3.7 De reactie van Brits-Guyana	blz. 24
3.8 Een continue wisselwerking	blz. 25
Hoofdstuk 4: Manoeuvreren tussen twee systemen - Almanakken en slavenregisters	blz. 26
4.1 Reflectie bronmateriaal	blz. 26
4.2 Verhuizen op een slim moment	blz. 27
4.3 Dertig jaar langer in slavernij	blz. 30
4.4 Onopgemerkte ambiguïteit	blz. 32
Conclusie	blz. 33
Bronvermelding	blz. 35
Literatuur	blz. 35
Archivalia	blz. 37
Bijlagen	blz. 41

Inleiding

“Wanneer men nagaat, dat Nederlandsch-Guyana of anders gezegd de kolonie Suriname, ten westen begrensd wordt door Britsch Guyana, waar de emancipatie der slaven in volle werking is, dan kan niet ontkend worden, dat daardoor eene gevaarlijke nabuurschap ontstaat. Zulks is inzonderheid het geval ten aanzien van der planters in de districten Opper- en Neder-Nickerie, want daar naar de rivier Kirantyne, welke de grensscheiding tusschen de beiderzijdsche kolonien vormt, is de gemeenschap te water veelal vrij gemakkelijk. Zoodra de slaven eenmaal aan den anderen oever der Kirantyne bereiken hebben, en voet op Britsch grondgebied hebben gezet, worden zij als vrije menschen beschouwd.”²

Uit dit bericht van het Algemeen Handelsblad uit 1842, blijkt dat de rivier de Corantijn functioneerde als meer dan een grens tussen twee staten. De Britse invoering van slavenemancipatie had als gevolg dat de hiërarchie aan de ene zijde van de grens drastisch veranderde ten opzichte van de hiërarchie aan de andere zijde. Aan de Nederlandse kant werd een bevolkingsgroep systematisch onderdrukt, aan de Britse zijde was deze zelfde bevolkingsgroep wettelijk vrij. Britse abolitionisten maakten zich sterk de situatie in Nickerie naar hun hand te zetten, de Nederlandse overheid en Nederlandse planters probeerden echter vast te houden aan het systeem van slavernij. Onder slaafgemaakten leefde de wens Nickerie te ontvluchten.

Nickerie is het gebied dat zich bevindt tussen de rivieren de Commewijne en de Corantijn, en grenst aan Brits-Guyana. Het werd sinds 1797 gekoloniseerd.³ Het district is verdeeld in het Nederdistrict en het Opperdistrict. Het eerste betreft plantages langs de Nickerierivier en plantages langs de Caraïbische Zee. Het tweede betreft plantages langs deze Oceaan die oostelijker zijn gelegen. Na meer dan veertig jaar een bestuurlijke eenheid te zijn geweest, werd in 1836 besloten in beide gebieden een afzonderlijke landdrost te plaatsen, aangezien onderlinge communicatie door dichte bebossing moeilijk verliep. Sinds 1851 heten de gebieden Nickerie respectievelijk Coronie.⁴ Deze scriptie richt zich slechts op Nickerie.

Deze focus omzeilt op twee wijzen de beperkende geografische afbakening die overheerst in de Surinaamse historiografie.⁵ Ten eerste betreft dit een verbreding. Nickerie dient als opstappunt om verder te kijken dan de nationale grens. Zo wordt een patroon van uitwisseling en wisselwerking blootgelegd. Ten tweede betreft het een verdieping. Een te breed historisch perspectief is namelijk

² Algemeen Handelsblad, "INGEZONDEN STUKKEN. SURINAME." (Amsterdam, 25-10-1842) <<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010072680:mpeg21:a0053>> [Geraadpleegd op Delfer op 26-12-2017].

³ A.A. Heckers, *Het District Nickerie. Geographische aantekeningen en geschiedkundig overzicht, met kaarten.* (Paramaribo, 1923), 32.

⁴ Ellen Klinkers, 'De zending onder de plantageslaven in Coronie', *OSO – Een halfjaarlijkse uitgave van de stichting instituut ter bevordering van de Surinamistiek* 13:1 (april 1994), 26 – 42, alhier 26.

⁵ Van Stipriaan stelt dat de Surinaamse geografie te weinig kijkt naar grensoverschrijdende ontwikkelingen en tevens te weinig kijkt naar regionale verschillen in de kolonie, zie: Alex van Stipriaan, *Overvloed en stiltes in de geschiedenis van slavernij en marronage in Suriname in de laatste halve eeuw* (2013).

onnauwkeurig als het niet gecombineerd wordt met inzicht in de manier waarop zaken lokaal functioneren.⁶

Met dit in het achterhoofd, wordt in deze scriptie onderzocht hoe het systeem van slavernij zich ontwikkelde in het district Nickerie tussen 1820 en 1842. Om dit te doen zullen de eerste twee hoofdstukken de bredere kaders van de thematiek schetsen. Het eerste hoofdstuk, de status quaestionis, zal tonen welke vak in- en -externe ontwikkelingen bepalend zijn geweest voor de tot nu toe bekende kennis over het Nickeriedistrict. Het tweede hoofdstuk zal de historische context schetsen. Het focust daarin op de verhouding tussen Engeland en Nederland, emancipatorische ontwikkelingen en de validiteit van dit beeld. In het licht van deze periode is Nickerie interessant, omdat de geografische ligging van dit gebied verband houdt met destijds voorkomende verschijnselen van onrust.⁷

De jaren 1820 en 1842 staan echter los van specifieke ontwikkelingen of gebeurtenissen. Deze worden slechts aangehouden omdat het bronmateriaal waarop de volgende twee hoofdstukken zich baseren, deze periode beslaan. Ondanks dit arbitraire karakter, leent deze afbakening zich goed voor het doel van dit onderzoek. Juist door niet te centreren rond een jaar dat in de gangbare historiografie wordt gezien als breukpunt, kan een genuanceerde visie worden ontwikkeld.

Het derde hoofdstuk doet dat door de journalen van de landdrosten van Nickerie te analyseren. In dit onderdeel zal de focus liggen op de vragen welke ontwikkelingen gaande waren in het district en in hoeverre de emancipatie van de Britse koloniën een discontinuïteit was. Uit dit derde hoofdstuk zal blijken dat de nabijheid van Brits-Guyana voor de overheid en de planters een punt van onrust was, maar 1834 daarin geenszins een totale breuk was.

Het vierde en laatste hoofdstuk integreert informatie uit Surinaamse almanakken, Britse slavenregisters, Surinaamse slavenregisters en verschillende databanken. Dit zal het in hoofdstuk drie beschreven vluchtgedrag van Nickeriaanse arbeiders in een ander licht zetten. Enerzijds zal blijken dat een aantal Nickeriaanse slaafgemaakten afkomstig was uit Britse koloniën. In de jaren voorafgaand aan de emancipatie zijn zij met hun eigenaren de grens over gestoken, waardoor zij noodgedwongen dertig jaar langer in slavernij leefden. Ook plaatst het Nickeriaanse planters, die vanwege beperkingen in contact en vluchtende arbeiders de dupe leken te zijn van de emancipatie, in een ander perspectief. Op verschillende manieren bleken zij te profiteren van de confrontatie tussen verschillende systemen.

De gehanteerde bronnen bevatten hiaten en laten derhalve geen systematische behandeling van de verleden werkelijkheid toe. Toch bieden zij een inzicht in ontwikkelingen, spanningen en confrontaties. Zo poogt deze scriptie tot een genuanceerde, grensoverschrijdende visie te komen over de Nickeriaanse slavernij tussen 1820 en 1842.

⁶ Karwan Fatah Black, 'Suriname en de wereld, 1650 – 1800; Een Atlantisch en mondiaal perspectief,' *OSO – Tijdschrift voor Surinamistiek en het Caraïbisch gebied* 30:1, (2012), 177 – 191, alhier 187 – 188.

⁷ Jozef P. Siwipersad, *Gij zijt blank en wij zijn zwart* (Den Haag, 2009), 101 - 102.

Hoofdstuk 1: Een koloniaal grensgebied – Status Quaestionis

“Nickerie verdient een ruimere plaats in de geschiedenis van Suriname,” zo schrijft A.A. Heckers in zijn voorwoord.⁸ Deze uit Nickerie afkomstige Creoolse onderwijzer, was in 1923 de eerste die het op zich nam een historisch overzicht te geven van het district Nickerie. Dit district, zo betoogde hij, werd door haar afgelegen ligging ten opzichte van het centrum van Suriname, te weinig belicht. Anno 2018, een kleine eeuw na Heckers’ woorden, heeft zijn voorbeeld nauwelijks navolging gehad. Dit valt grotendeels toe te schrijven aan de aard van de koloniale historiografie. Echter, de accenten in de historiografie over Suriname zijn verschoven. Uit onderstaande historiografische analyse zal blijken waarom een onderzoek naar het Nickerie-district en haar complexe relatie ten opzichte van Brits-Guyana ook heden ten dage een plek in de historiografie verdient. Tevens zal worden beargumenteerd op welke wijze dit het best kan geschieden.

1.1. Internationale imperiale historiografie

In de internationale historiografie over het kolonialisme, heeft institutionele geschiedenis lang de overhand gehad. De onderwerping van koloniën aan het gezag van het westen werd beschreven vanuit het perspectief van de kolonisator. Dit perspectief veranderde onder invloed van het postkolonialisme in de jaren ‘70. Historici belichtten nu autonome geschiedenissen van de koloniën, verhalen van de onderdrukte groeperingen en negatieve effecten van de koloniale heerschappij. Vanaf de jaren ‘90 neemt het belang van de stroming ‘*New Imperial History*’ toe. Tony Ballantyne, een Nieuw-Zeelandse historicus en een belangrijke initiator van deze onderzoekstroming, beschrijft *New Imperial History* als een cultuurhistorische invalshoek met bijzondere aandacht voor thema’s als discoursen, macht, etniciteit, gender, lichaam en religie. Hij noemt drie nieuwe aandachtspunten voor koloniale geschiedverhalen: de morele kaders van imperia, de invloed van de kolonie op de samenleving in de metropool en het ‘*webbed character*’ van koloniale ruimtes, waarmee de wederzijdse verbindingen tussen moederland, kolonie en andere koloniale gebieden worden bedoeld.⁹

Hoewel *New Imperial History* in ex-koloniale mogendheden als Frankrijk en Groot-Brittannië reeds sterk is doorgedrongen, zijn er volgens Remco Raben nog maar weinig Nederlandse historici die zich bezighouden met deze vernieuwde wijze van kijken naar de koloniën. Raben, die zichzelf expliciet profileert als *New Imperial History*-historicus, noemt drie aandachtspunten voor toekomstige historiografie. Ten eerste richten Nederlandse historici zich te veel op de koloniale samenleving als geheel, en vereisen verschillen als klasse, gender of regionaal verschil en de impact van de kolonie op het moederland meer aandacht. Ten tweede moeten niet-politieke instituten die zich bezighielden met zaken zoals slavernij, armoede en ziekte meer belicht worden. Ten derde richt de Nederlandse

⁸ Heckers, *Het District Nickerie*, 3.

⁹ Tony Ballantyne, ‘Religion, Difference, and the Limits of British Imperial History’, *Victorian Studies* 47:3 (2005) 427-455, alhier 428 - 433, 449 - 452.

historiografie zich nauwelijks op netwerken buiten koloniale domeinen, zoals bedrijfs-, kennis-, pers-, informatienetwerken, terwijl deze wel degelijk van belang waren in het vormen van imperiale identiteiten. Algemeen sprekend, geldt dat bijzondere aandacht uit dient te gaan naar de internationale ontwikkelingen die de Nederlandse politiek beïnvloed hebben.¹⁰

1.2 Epistemologische beperkingen en werkwijzen

Naast deze thematische ontwikkelingen is het ook van belang stil te staan bij de inherente epistemologische beperkingen in het onderzoeksveld van kolonialisme. De Haïtiaanse antropoloog Michel-Rolph Trouillot maakte hier een kritische kanttekening bij door te kijken naar het proces van historische kennisvorming. Trouillot benadrukt dat hierin op vier momenten ‘stiltes’ ontstaan. Met een stilte bedoelt hij een plek waar elementen uit de werkelijkheid verloren zijn gegaan. Stiltes maken hun entree bij het opstellen van de data (bronproductie), bij het maken van archieven (archiefvorming), bij het maken van een selectie van feiten uit de bronnen (narratief-vorming) en bij het maken van ‘de geschiedenis’ (betekenisgeving).¹¹

De studie ‘Orientalism’ van Edward Saïd uit 1978 opende daarnaast de ogen voor de ongelijke machtsverhoudingen in deze kennisproductie. Saïd concludeerde op basis van een studie naar literatuur uit westerse koloniale machten over het Midden-Oosten dat in de negentiende eeuw een discours van ‘Oriëntalisme’ dominant was. Dit is een manier van spreken, denken en schrijven, waar het westen zichzelf een ‘ander’ verschaft, waartegen de eigen identiteit kan worden bepaald. Doordat elke waarneming de werkelijkheid bestudeerde vanuit het vooraf gekleurde oriëntalistische perspectief, werden stereotyperende aannames over de niet-Europese ander telkens opnieuw gereproduceerd.¹²

Deze vorm van kennisproductie is tegelijkertijd een stijl van westerse dominantie. Immers, het belichten van de negatieve kenmerken van ‘de ander’ benadrukte de positieve kenmerken van het zelfbeeld en bevestigde daarmee de superioriteit van het westen. Het proces van anders weergeven van exotische gebieden door de Europese machten, ziet Saïd ook in andere regio’s dan het Midden-Oosten. In zijn publicatie *Cultuur en Imperialisme* uit 1994 gaf hij de superieure houding van het westen op globale schaal weer. In kolonialisme zijn macht en kennis dus onlosmakelijk met elkaar verbonden, omdat de kennisproductie over de ‘ander’ in de kolonie impliciet de eigen politiek rechtvaardigt.¹³

De onmogelijkheid om neutrale kennis te vinden, en het gevaar een westerse dominantie in stand te houden, determineren dus de studies naar het koloniale verleden. Toch vallen er werkwijzen te bedenken binnen de grenzen van deze problematiek. Een eerste stap daartoe is om, vanuit de gedachte dat taal nooit neutraal is, niet meer te spreken over ‘weglopen’, maar over vluchten of zelfbevrijding,

¹⁰ Remco Raben, ‘A new Dutch imperial history? Perambulations in a prospective field’, *BMGN – Low countries historical review* 128.1 (2013) 5-30.

¹¹ Michel-Rolph Trouillot, *Silencing the Past: Power and the production of history* (Boston, 1995), 26.

¹² Edward W. Saïd, *Orientalism* (New York 1978), 2, 5-6.

¹³ Edward W. Saïd, *Cultuur en Imperialisme* (New York 1993), 131.

en om de lezer alert te houden door het woord 'slaaf' te vervangen wordt door 'slaafgemaakte,' 'mens,' 'Afrikaan' of 'Afro-Surinamer.'¹⁴

Ten tweede kan een gradatie worden gemaakt van meer en minder subjectieve teksten. De werkelijkheid achter het dominante discours is moeilijk te achterhalen, maar niet elke bron is even ideologisch geladen. Het is dus beter om niet te spreken van een strikte dichotomie in wel- en niet-ideologische bronnen, maar om te denken in een gradatie van meer en minder subjectieve teksten. Minder subjectieve teksten zijn met name te vinden in praktische en concrete zaken. De sleutel om meer te halen uit koloniale bronnen dan het Europese discours, ligt dus bij het richten op de minder subjectieve zaken in het bronmateriaal.

Deze omgang met bronnen biedt echter geen mogelijkheid om gezichtspunten van de niet-Europeaan te reconstrueren. Het is de vraag of dit het doel moet zijn. Gayatri Spivak, Indiaas cultuurtheoretica, bekritiseerde in haar essay '*can the subaltern speak?*' de pogingen om een 'stem' te geven aan de 'stille' mensen in bronnen. Zij vond het problematisch wanneer de 'dominante' groep de *subaltern* een collectieve stem geeft, omdat het een aanname creëert dat cultureel homogene mensen solidair zijn ten opzichte van elkaar, en tegelijkertijd *subalterns* afhankelijk maakt van de dominante intellectuelen. Zo spreken ze alsnog niet zelf.¹⁵ Judith Butler noemde bovendien dat constructivistische kritiek herkent hoe 'de Ander' wordt gepresenteerd en geconstrueerd, maar om dit te kunnen doen, eerst de gerepresenteerde en de representerende moet benoemen. Het uitlichten van de tegenstelling, is zo in feite een bevestiging van de tweeledigheid van de koloniale relatie.¹⁶

In dit onderzoek zal dus worden gestreefd om arbeiders van Nickeriaanse plantages een stem te geven, zonder hen uit te lichten als collectiviteit. In plaats daarvan zal een invalshoek worden gehanteerd die in overeenstemming staat met het streven van de *New Imperial History*, waarbij de dynamische verwevenheid van de koloniale samenleving wordt belicht. Zo zal blijken hoe de Britse krachten, de Nederlandse overheid, planters en slavenhouders *elkaar* beïnvloedden, en hoe onderling contact ontwikkelingen stuurde.

1.3 De Surinaamse plantagesamenleving

De hierboven beschreven problematiek komt bij uitstek aan de oppervlakte in de periode waarop het merendeel van de historiografie over Suriname zich richt: de periode van slavernij, tussen 1667 en 1863. Gezien de gevoeligheid van dit thema, gaat het historische debat om meer dan alleen de correcte weergave van de geschiedenis. Nog vaak worden Nederlanders beschuldigd van de erfenissen die zij achter hebben gelaten in Suriname. De historiografie zou de 'zwarte bladzijden' van deze

¹⁴ Van Stipriaan, *Overvloed en stiltes*, 5.

¹⁵ Benjamin Graves, 'Can the subaltern speak?', *Postcolonial Web* (1998)

<<http://www.postcolonialweb.org/poldiscourse/spivak/spivak2.html>> [geraadpleegd op 25 oktober 2017].

¹⁶ D.C. Hoy, 'Post-critique: Judith Butler' in: D.C. Hoy, *Critical resistance. From poststructuralism to post-critique* (Cambridge 2004), 93-100.

geschiedenis nauwelijks belichten met als gevolg dat te weinig Nederlandse mensen zich hiervan bewust zijn.¹⁷

Alex van Stipriaan, Nederlands hoogleraar Caraïbische geschiedenis, schetste in 2013 hoe de historiografie over slavernij in Suriname zich ontwikkelde tussen 1950 en 2013. Deze wijkt niet af van de ontwikkeling in de algemene koloniale historiografie. Dit betekent dat na een langdurige nadruk op het institutionele verhaal waar werd geschetst hoe de kolonisator invloed uitoefende op de gekoloniseerde, steeds meer de aandacht is uitgegaan naar het perspectief van de slaafgemaakten. Toch blijven statische verhalen overheersen en komt de dynamiek tussen beide partijen relatief slecht uit de verf.¹⁸

Verder bekritiseerde Van Stipriaan in zijn studie *Surinaams Contrast* het feit dat alle verhalen die een geschiedenis van Suriname schetsen een standaard verhaallijn volgen. Grotendeels gebaseerd op een relatief klein aantal bronnen afkomstig uit de negentiende eeuw, is een beeld ontstaan dat voortleeft in een groot aantal verdere publicaties.

Dit verhaal van de plantage-economie vangt aan in 1667, het moment dat Nederland zeggenschap kreeg over Suriname. Vanaf de tweede helft van de zeventiende eeuw tot ongeveer 1740 legden Nederlanders in Suriname een groot aantal plantages aan. Hier stelden zij slaafgemaakten uit Afrika te werk. Zo waren er in 1740 ongeveer 400 plantages, met 50.000 werkzame Afro-Surinamers. Dit groeide door tot een aantal van 600 plantages, en in totaal zijn in de kolonie Suriname rond de 300.000 Afrikanen geïmporteerd. Het belangrijkste exportproduct van de plantagekolonie was lange tijd suiker, maar ook werd koffie, cacao en katoen verbouwd. In het laatste kwart van de achttiende eeuw kende de kolonie haar grootste bloei.¹⁹

Deze periode was echter ook een periode met problemen. Veel planters namen kredieten op in Nederland en er werd een dure oorlog gevoerd met marrons. Zo stapelden de schulden van vele plantage-eigenaren zich op. Toen de beurs in Amsterdam in crisis raakte, gingen vele planters met schulden failliet. Zo veranderde eind achttiende eeuw de plantage-economie in een door administratoren bestuurde kolonie. Het merendeel van de plantages was nu in handen van in het buitenland, vaak Nederland, gevestigde eigenaars. Dit verschijnsel wordt ‘absenteïsme’ genoemd. Om toch een oog in het zeil te houden lieten deze eigenaars hun bezittingen beheren door administrateurs. Aan het eind van de achttiende eeuw was, in de woorden van historicus Julien Wolbers “*het rijk der eigenaars ten einde, en dat der administrateurs begint*.”²⁰ In 1796 beheerde slechts 15% van de administrateurs 40% van alle plantages. Aangezien de directeurs elk jaar een quotum aan de eigenaars moesten betalen, en de eigenaars niet meer persoonlijk verbonden waren aan hun plantages, werd met

¹⁷ Peter Emmer, *The Dutch slave trade, 1500 – 1850* (Oxford, 2006), vii – ix.

¹⁸ Van Stipriaan, *Overvloed en stiltes*, 6.

¹⁹ Alex van Stipriaan, *Surinaams Contrast* (Leiden 1993), 15.

²⁰ Julien Wolbers, *Geschiedenis van Suriname* (Amsterdam, 1861), 312.

name gericht op korte termijnopbrengsten. Dit vormde op den duur de nekslag voor de plantage-economie.²¹

De situatie ging verder achteruit toen aan het eind van de achttiende eeuw in Europa de Napoleontische oorlogen uitbraken. Suriname werd bezet door de Engelsen. Door deze bezetting verloor Suriname haar afzetmarkt. Bovendien besloten zij in 1807 de import van slaafgemaakten stop te zetten, waardoor een arbeidstekort ontstond. In 1814 kwam Suriname weer terug in de handen van Nederland en werd geprobeerd de situatie zo veel mogelijk te herstellen. Teruggaan bleek echter niet volledig mogelijk. In 1863 werd de slavernij afgeschaft, wat de definitieve nekslag voor de plantage-economie betekende.²²

Een groot deel van dit standaard-narratief is ongenueanceerd en onjuist. Het kent een te clichématige ontwikkeling van groei, bloei en verval. Het statische beeld schetst slechts de handelingen van de kolonisator. Slaafgemaakten spelen geen actieve rol, zouden afhankelijk zijn van hun planters, leefden onder zware omstandigheden. De sterfte lag hoog en ze liepen weg waar mogelijk.

Ook wordt Suriname vaak gezien als een losstaande eenheid. Vergelijkingen met andere gebieden ontbreken, en de externe krachten die invloed hadden op de ontwikkeling van het gebied, blijven buiten beschouwing. Ook wordt de gehele kolonie over een kam geschoren en gaat er te weinig aandacht uit naar regionale verschillen.

1.4 Grensgebieden

Regionale verschillen en grensoverschrijdende ontwikkelingen staan echter centraal in het onderzoek van sociaalgeograaf Paolo Novak. Hij beschreef de complexiteit van grenzen. Enerzijds bakenen grenzen juridisch-wettelijke territoria af, die worden aangestuurd vanuit een gecentreerde macht. Deze functie is ogenschijnlijk natuurlijk, maar is in feite een constructie, die een actieve rol speelt in het vormen van de sociale realiteit: grenzen creëren categorieën. Anderzijds is het zo dat de territoria die door grenzen worden gedefinieerd geen homogene eenheid zijn: binnen door de grens afgebakende gebieden, bestaan ingewikkelde hiërarchieën waartegen verschillende groepen zich verzetten. De juridisch-wettelijke en sociale ‘producerende’ functie van grenzen en de strijd tussen de hiërarchisch geordende bevolkingsgroepen binnen deze eenheid, bepalen het sociale leven binnen een afgebakend territorium.²³

Waar Novak een algemene geografische theorie biedt, zijn er ook verschillende Amerikaanse auteurs die zich hebben afgevraagd wat het betekende om te leven op de grens tussen slavernij en vrijheid. Twee historici die hierover een expliciet andere mening hebben zijn Harrold en Salafia. Hoewel de discussie tussen beiden zich richt op specifiek historisch gebied en dus voor Nickerie

²¹ Gert Jan Oostindie, *Het paradijs overzee, de ‘Nederlandse’ Caraïben en Nederland* (Amsterdam 1997), 28.

²² Van Stipriaan, *Surinaams Contrast*, 16.

²³ Paolo Novak, ‘The flexible territoriality of borders’, *Geopolitics* 16:4 (2011) 741-767.

slechts nuttig is op conceptueel niveau, is het belangrijk stil te staan bij de narratieve structuur van beide schrijvers. Het argument waarnaar zij toewerken bepaalt de wijze waarop zij de grens interpreteren. Harrold schrijft vanuit het finalistische oogpunt dat in 1861 een burgeroorlog uit zal breken. Met het oog op dit eindpunt, krijgt de grens tussen noord en zuid een rol als katalysator van conflicten, reeds 70 jaar voorafgaand aan deze oorlog.²⁴ Salafia daarentegen, stelt zich ten doel te onderzoeken hoe de geografie, politiek, economie en rassenkwesties de interactie tussen slavernij en vrijheid langs de grens in de vallei van de Ohio Rivier gevormd hebben.²⁵

Zo komt Harrold tot een typering van grensstaten als ‘warlike.’ Het conflict in het grensgebied, zo stelt hij, is ‘*the most enduring, emotional, and violent of the issues driving the sections apart, for over seventy years prior to the outbreak of the Civil War.*’ Verder stelt hij dat “*Americans—northern and southern, black and white—fought and sometimes killed each other over slavery. When state efforts to quell the violence failed, Congress passed the Fugitive Slave Law of 1850 as part of an effort to avoid civil war. But nothing could stop slaves from escaping, slaveholders from pursuing them, and black and white residents of the Lower North from helping the escapees*”²⁶. Harrold stelt dus dat grensstaten het centrum van conflict waren.²⁷

Salafia beaamt dat nationale autoriteiten de grens inderdaad interpreteerden als gevaarzone, maar brengt hier tegenin dat de bewoners van de grensgebieden juist op een relatief vreedzame wijze samenleefden. De staten ten noorden en zuiden van de Ohio Rivier, zo betoogt Salafia, hadden een ambigue houding ten opzichte van de grensrivier. Enerzijds functioneerde de rivier als grens tussen een systeem van vrije arbeid en slavernij. Het bleek echter onmogelijk deze grens rigide te houden, omdat de rivier ook een commerciële route was. In het grensgebied werden rassen, etniciteiten en ideologieën dagelijks met elkaar geconfronteerd, waardoor uiteindelijk een ad hoc systeem ontstond dat sterk bouwde op dagelijkse interacties en zich vertaalde in een cultuur van compromissen.²⁸

1.5 Historiografisch uitgangspunt

In deze scriptie zal worden gepoogd in te spelen op de trends in het onderzoek naar koloniale geschiedenis. In lijn met de door Ballantyne geschetste historiografische stroming *New Imperial History*, zal de ‘webbedness’ in de plantagesamenleving van Suriname centraal staan. Door te focussen op een enkel gebied, zullen de beperkingen van het standaard-narratief over de Surinaamse plantage-samenleving die Van Stipriaan schetste, worden ontweken. Immers, door te focussen op Nickerie krijgen regionale verschillen meer aandacht. Doordat de ligging langs de grens van Suriname

²⁴ John David Smith, ‘Stanley Harrold. Border war: Fighting over slavery before the civil war’ in: *The American Historical Review* 116:5 (December 2011), 1496-1497.

²⁵ Jonathan Daniel Wells, ‘Review: Slavery’s borderland: Freedom and bondage along the Ohio River, Matthew Salafia’ in: *American Nineteenth Century History* 15:2 (2014), 219-220.

²⁶ Stanley Harrold, *Border war: Fighting over slavery before the Civil War* (Chapel Hill, 2010), 16.

²⁷ Harrold, *Border war*, 209-214.

²⁸ Matthew Salafia, *Slavery’s borderland: Freedom and bondage along the Ohio River* (Philadelphia, 2013), 1-15.

en Brits-Guyana, zullen ook de vervlechtingen van de Surinaamse geschiedenis met die van Engeland aan de orde komen.

De bronnen die benut worden in dit onderzoek leiden onder een inherente epistemologische problematiek: zij weerspiegelen de ongelijke machtsrelaties zoals deze actief waren op het moment van optekening. Om te voorkomen dat een nieuw onderzoek deze verhoudingen reproduceert, is het belangrijk deze bronnen kritisch te beschouwen. Deze scriptie zal dus feiten extraheren uit ‘minder’ subjectieve informatie. Vervolgens zal deze informatie dusdanig worden geanalyseerd, dat binnen de linguïstische realiteit een beeld geschapen wordt waarin zo veel mogelijk de dynamiek en de wederzijdse afhankelijkheid van verschillende bevolkingsgroepen wordt belicht. Zo wordt getest of de grens tussen Nickerie en Brits-Guyana valt te typeren als katalysator van conflict, volgens Harrolds theorie, of juist, zoals Salafia stelt, tot een status quo leidde.

Hoofdstuk 2: Een speelbal van Nederlands-Engelse politiek – Historische context

Zoals bleek uit voorgaand hoofdstuk, bekritiseerde zowel Raben als Stipriaan de beperkende geografische focus in de Nederlandse imperiale historiografie. De Leidse koloniale historici Gert Oostindie en Jessica Vance Roitman brachten derhalve in 2014 de bundel *'Dutch Atlantic Connections, 1680 – 1800, Linking Empires, Briding Borders'* uit, met veertien artikelen die een oplossing boden voor deze beperking. Cruciaal in deze bundel is de opvatting zoals Karwan Fatah-Black, sociaal-economisch historicus in Leiden, deze verwoordt: *"Not a single Dutch Guianese settlement would have grown and blossomed without creating ties to other non-Dutch colonies and relying on the resources available under the formal rule of other empires and states operating in the Americas."*²⁹ In dit hoofdstuk, dat zich richt op de historische context van Nickerie tussen 1820 en 1842, zal dus worden gefocust op de internationale ontwikkelingen, de verhouding tussen Engeland en Nederland, emancipatorische ontwikkelingen en de validiteit van dit beeld.

2.1 Wisseling van gezag

In de bijdrage van Oostindie aan bovengenoemde bundel, stelt hij dat onder koloniale elites het conservatisme overheerste. Derhalve werden vrijwel alle invloedrijke veranderingen in de Nederlandse Atlantische wereld, ingebracht door andere imperia. Hij laat tevens zien dat individuen via persoonlijke, imperium-overstijgende verbindingen de beperkingen die overheden oplegden, wisten te omzeilen.³⁰ Dit maakt hij duidelijk door te focussen op militaire spanningen tussen Nederland en Engeland. Ook in een ander artikel schijnt Oostindie een licht op de wijze waarop oorlogen een katalysator waren voor grensoverschrijdende (bestuurlijke) contacten en ontwikkelingen. Met name de oorlogen die gevoerd werden tussen 1780 en 1815 waren van groot belang. Allereerst de Nederlands-Engelse en vervolgens de Franse revolutionaire oorlogen resulteerden in een continue afwisseling van gezag in de Nederlandse koloniën.³¹

In 1795 werd het moederland, de Nederlandse Republiek, een satellietstaat van de Franse Republiek. Sinds 1793 was Willem August van Sirtema van Grovestins gouverneur in Suriname. Deze orangistische en aristocratische gouverneur was anti-Frans en werkte in het geheim samen met de Britten. Toen hij in 1794 werd opgevolgd door Antony Beaujon, werd de kolonie overgedragen aan het Britse bestuur. Na het Verdrag van Amiens in 1802 verlieten de Britten de Nederlandse koloniën,

²⁹ Karwan Fatah Black, 'Paramaribo as Dutch and Atlantic nodal point, 1640 – 1795' in: Oostindie, Gert & Jessica V. Roitman (eds.), *Dutch Atlantic Connections, 1680 – 1800*. (2014), 52 - 71, alhier 58.

³⁰ Gert Oostindie, 'Dutch Atlantic decline during 'the Age of Revolution' in: Oostindie, Gert & Jessica V. Roitman (eds.), *Dutch Atlantic Connections, 1680 – 1800*. (2014), 309 – 339.

³¹ Gert Oostindie, 'British capital, industry and perseverance' versus Dutch 'old school'? – The Dutch Atlantic and the takeover of Berbice, Demarara and Essequibo, 1750 – 1815' *BMGN – Low countries historical review* 17:4 (2012), 28 – 55.

maar toen in september 1803 de Napoleontische Oorlogen verdergingen, nam Groot-Brittannië wederom de macht in het voormalig Nederlands grondgebied. Uiteindelijk werd bij het verdrag van Parijs en Wenen in 1814 respectievelijk 1815 besloten dat Groot-Brittannië de machthebber bleef in de gebieden Berbice, Essequibo en Demarara, maar dat Suriname, waaronder Nickerie, wederom onder Nederlands gezag zou vallen. Dit gebeurde in 1816.³²

In de periode tussen 1795 en 1816, had de Nederlandse regering weinig invloed op de Atlantische koloniën. In de gehele Nederlandse kolonie ontstonden spanningen tussen pro-Franse patriotten en pro-Britse orangisten. De Bataafse Republiek, die regeerde van 1795 tot 1806, was militair zwak, en werd een speelbal tussen de grotere spelers Groot-Brittannië en Frankrijk.³³

Het is precies in deze context van spanningen tussen Nederland en Engeland met een voortdurende wisseling van gezag, dat het district Nickerie zich ontwikkelde. Hoewel de rest van de kolonie in deze periode economisch en demografisch stagneerde, maakte Nickerie in deze periode juist haar eerste economische groei door.³⁴ Het Engels bewind resulteerde in de vestiging van grote groepen Engelse planters in het district.³⁵

Toen in 1816 Nickerie terugkwam in Nederlandse handen, ontvingen de bewoners dat niet met vreugde. De gouverneur van Demarara stelde voor om Nickerie tot het Brits grondgebied te laten behoren, maar de Nederlandse overheid sloeg dit van de hand. In 1816 dienden Nickeriaanse planters derhalve een petitie in voor een privilege om zonder toeslagen te blijven handelen met Engelse koloniën. Immers, Paramaribo bevond zich op 7 dagen afstand van Nickerie, en Berbice slechts op 6 uur. Dit keurde de Nederlandse overheid goed, vermoedelijk vanwege het feit dat in Berbice, Demarara en Essequibo Nederlandse planters resideerden met eenzelfde voorrecht.³⁶

2.2 Een periode van emancipatie?

De hierop volgende periode, van 1816 tot 1863, gaat de geschiedenis in als de periode waarin het systeem van slavernij steeds verder in diskrediet raakte, en een geleidelijke ontwikkeling maakte in de richting van emancipatie.³⁷ Vanwege deze typering, richt veel onderzoek van deze periode zich op het thema emancipatie.

De aard van het onderzoek naar emancipatie is in de loop der jaren aan verandering onderhevig geweest. In de internationale historiografie over de slavenemancipatie bestaan verschillende stromingen. Aanvankelijk overheerste een narratief waarin de nadruk lag op de politieke strijd van de veelal Britse abolitionisten. Dit was een ideologisch geladen verhaal waarin, zo toont

³² Oostindie, 'Dutch Atlantic', 46 – 47.

³³ Ibidem.

³⁴ Cornelis Christiaan Goslinga, *The Dutch in the Caribbean and in Surinam, 1791/5 – 1942* (1990), 413.

³⁵ Heckers, *Het District Nickerie*, Suriname onder Engels protectoraat.

³⁶ Goslinga, *The Dutch*, 181.

³⁷ Stipriaan, *Surinaams contrast*, 16.

Seymour Dresscher, Amerikaans specialist in geschiedenis van het abolitionisme, de Britten door hun internationale voortrekkersrol hun eigen superioriteit wilden aantonen.³⁸

Al snel kwam op deze stroming kritiek, aangezien bovenstaand verhaal volledige handelingsruimte legde bij de politieke activisten. De stem van de slaven werd in dit verhaal niet gehoord. Derhalve verschenen vele studies over slavenverzet en slavenopstanden.³⁹

João Pedro Marques, Portugees historicus gespecialiseerd in globaliseringsgeschiedenis, bekritiseert deze tendens. Hij stelt dat het onjuist is om een correlatie te zien tussen deze tweede categorie en de eigenlijke emancipatie. Volgens hem is dit een te heroïsche interpretatie van het slavenverleden. In feite richtte het verzet van slaven zich namelijk niet tegen het *systeem* van slavernij, maar was het een strijd tegen individuele onrechtvaardigheden. Het waren pogingen om zichzelf of anderen te bevrijden, maar de denkkaders van het bestaande systeem werden niet geprobeerd omver te gooien. Weglopen was een vlucht voor omstandigheden, niet een verzet tegen principes van het systeem.⁴⁰

De Nederlandse historiografie volgt deze lijnen, maar bevat daarnaast een aantal andere aandachtspunten. Zo wordt bijvoorbeeld gezocht naar een verklaring voor het lange achterblijven met het afschaffen van de slavernij, en het ontbreken van een sterke maatschappelijke beweging. Ook gaat het veel over de rol van vrouwen in het abolitionisme. Een ander belangrijk onderwerp is de rol die Groot-Brittannië heeft gespeeld in het afschaffen van de Nederlandse slavernij.⁴¹

Dit is dan ook het onderwerp van het eerste hoofdstuk van de dissertatie over de Nederlandse emancipatie van Jozef Siwpersad, zelf een Nickeriaan, uit 1979. In dit hoofdstuk onderzoekt hij de invloed van Groot-Brittannië op de Nederlandse emancipatie.⁴² Tevens heeft hij zijn bevindingen over dit onderwerp samengevat in het hoofdstuk '*Emancipation in British Guyana and its influence on Dutch policy regarding Surinam*' in de bundel '*Abolition and its aftermath*.' Hierin stelt hij dat de Nederlandse emancipatie niet los te zien valt van de invloed van Brits-Guyana. Ten eerste kwam dit omdat de ontwikkelingen in Brits-Guyana dienden als voorbeeld om de mogelijkheid tot emancipatie in de eigen kolonie te toetsen. Aangezien de economie hier stagneerde, werd dit vaak gebruikt als argument om het abolitionisme in Nederland de kop in te drukken. Ten tweede hebben Britten actief geprobeerd de situatie in Suriname te beïnvloeden.⁴³ Zo was er het internationaal gerechtshof tegen de slavenhandel, dat aanvankelijk was opgericht om misdaden in slavenhandel tegen te gaan, maar steeds

³⁸ Seymour Dresscher, 'The long goodbye: Dutch capitalism and anti-slavery in comparative perspective', *American Historical Review* 99 (1994), 44-69.

³⁹ João Pedro Marques, 'Introduction', in: Seymour Dresscher & Pieter C. Emmer, *Who abolished slavery? Slave revolts and abolitionism – A debate with João Pedro Marques* (2010), 3 – 82, alhier 7 – 18.

⁴⁰ Marques, 'Introduction', alhier 7 – 18.

⁴¹ Alex van Stipriaan, *Overvloed en stiltes*, 5.

⁴² Jozef P. Siwpersad, *De Nederlandse regering en de afschaffing van de Surinaamse slavernij (1833-1863)* (Groningen, 1979).

⁴³ Jozef P. Siwpersad, 'Emancipation in British Guyana and its influence on Dutch policy regarding Surinam' in: David Richardson (red.), *Abolition and its aftermath: The historical context 1790 – 1916* (2013), 168 – 180.

meer ging functioneren als een manier om slavernij in het algemeen te beïnvloeden.⁴⁴ Ook waren er Britse abolitionisten die rondreisden door Suriname om onrust te stoken.⁴⁵

2.3 De positie van Nickerie

Gezien de geografische nabijheid van Nickerie ten opzichte van de Britse koloniale bezittingen, is het precies in de context van het verhaal in de richting van Nederlandse emancipatie en de Britse invloed hierop, waar historici Nickerie opmerken. In een aantal overzichtswerken van de kolonie Suriname, Buddingh en Wolbers, en in werken die een overzicht geven van Surinaams verzet, zoals dat van Hira,⁴⁶ wordt Nickerie namelijk pas belicht op het moment dat de spanningen ontstonden met Brits-Guyana. Ook in Zeegelaar, Getrouw en de eerdergenoemde Siwpersad, historische werken die zich specifiek richten op de geschiedenis van de emancipatie, komt Nickerie aan bod.⁴⁷ Nickerie is dan onderdeel van een narratief dat beschrijft hoe de kolonie zich geleidelijk ontwikkelde tot emancipatie.

Maar ook gezien de historiografische trends in het onderzoek naar emancipatie, is Nickerie interessant. Waar Marques stelde dat slaven zich niet tegen het systeem richtten omdat ze niet wisten dat er een andere mogelijkheid was, was in Nickerie vrijheid sinds 1834 goed zichtbaar. Ondanks deze relevantie, is de informatie over het district in bovengenoemde werken slechts fragmentarisch. Het functioneert als onderdeel van een ander argument en biedt derhalve geen inzicht in hoe Nickerianen de hierboven omschreven ontwikkelingen hebben ervaren.

⁴⁴ Siwpersad, 'Emancipation in British Guyana and its influence on Surinam', 168 – 180.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Zie: 1: Hans Buddingh, *De geschiedenis van Suriname* (Amsterdam, 2012), 185; 2: Wolbers, *Geschiedenis van Suriname*, 814 – 819 & 3: Sandew Hira, *Van priary tot en met De Kom: De geschiedenis van het verzet in Suriname, 1530 – 1940*, 164 – 168.

⁴⁷ 1: C.F.G. Getrouw, *De stemming van de bevolking voor, tijdens en na de emancipatie van de slaven in Suriname* (1954), 3; 2: Zeegelaar, *Suriname en de opheffing van de slavernij* (1871), 14 – 15, 27; 3: Siwpersad, *De afschaffing van de slavernij*, 2, 3, 5, 15, 23.

Hoofdstuk 3: 1834 als breukpunt? – De journalen van de landdrost

Heckers stelde dat het Engelse emancipatiebesluit ‘*zoo’n agitatie onder de [Nickeriaanse slaven bracht] en de zucht naar vrijheid zoo sterk in hen [deed] ontwaken, dat zij, vol verlangen, den blik naar het nabijzijnde Berbice richtende, elke gelegenheid aangrepen om te ontsnappen.*’⁴⁸ Deze stelling representeert de wijze waarop Nickerie, zoals bleek uit het voorgaande hoofdstuk, tot nu toe de meeste historiografische aandacht heeft gekregen: als een district dat de Britse emancipatie voelde. Dit hoofdstuk schetst een breder beeld van het functioneren van het district door te kijken hoe het zich tussen 1820 en 1842 ontwikkelde. Hierin wordt op verschillende punten getoetst in hoeverre de emancipatie van Brits-Guyana daadwerkelijk veranderingen teweegbracht.

3.1 Reflectie bronmateriaal

Dit zal geschieden door middel van een analyse van de journalen van de landdrost. Dit zijn de aantekeningen van de landdrost over de gang van zaken in het district.⁴⁹ De informatie beslaat een groot aantal verschillende onderwerpen. Zo wordt er bericht over conflicten tussen bewoners, vestiging van personen, over zaken als het vieren van de verjaardag van de koning en over de ziektes yaws, cholera murbus en lepra. De landdrost hield bij wanneer bewoners van het district iets aan hem te melden hadden of permissie vroegen. Ook deed hij verslag van vergaderingen met de hoofdingelanden en noteerde hij in steekwoorden zijn correspondentie met autoriteiten zoals de procureurgeneraal of de gouverneur-generaal van Suriname.⁵⁰

Hoewel de journalen een gedetailleerd beeld schetsen, bevatten ze ook hiaten. Dit valt deels toe te schrijven aan het verlies van boeken en deels aan de onleesbaarheid van het archiefmateriaal, met name in de vroege periode.⁵¹ Dientengevolge is het onmogelijk om een systematische weergave te geven van de ontwikkeling van de slavernij. Hieronder is een poging gedaan voor zo ver mogelijk de relevante informatie uit de journalen kwalitatief en kwantitatief te analyseren, in combinatie met kennis uit secundaire literatuur.

⁴⁸ Heckers, *Het District Nickerie* p. 70.

⁴⁹ De landdrosten van Nickerie in de betreffende periode waren:

1: Samuel Ricketts, tot 1820;

2: Baron van Nesselrode Hugenpoth, tot 1821;

3: G.H. van Kempen, tot 1831

4: D. Boonen, tot 1838

5: C.B. Krayenhoff van Wickera, Ridder der Militaire Willemsorde 4^e klasse, waarnemend landdrost tot 1839.

6: J. Scheek, waarnemend landdrost tot 1844.

Zie: Heckers, *Het District Nickerie*, 132.

⁵⁰ NA Suriname, Drostambt Nickerie / Cie Taxatie Paramaribo, 1.05.11.10, inv.nr. 1 – 4.

⁵¹ In NA Suriname, 1:05:11:10, 1 ontbreekt de informatie van november 1820 tot en met februari 1823. De dagtekeningen van 17 juli tot en met 24 september 1823 zijn dusdanig vervaagd dat deze onleesbaar zijn. In NA Suriname, 1:05:11:10, 2 ontbreekt het tweede tot en met het vierde kwartaal van het jaar 1831. In NA Suriname, 1:05:11:10, 4 is slechts het eerste kwartaal van 1842 aanwezig, en ontbreken de laatste drie.

3.2 Het functioneren van het district

In de vroege jaren van de journalen is Nickerie duidelijk een kolonie in opbouw. De dan pas 20 jaar jonge nederzetting breidt zich verder uit. Zo wordt er bericht over de vestiging van planters, militairen, timmermannen, winkeliers en een zendeling. Alles krijgt steeds meer voet aan de grond, en er ontstaat een toenemende interesse in het gebied.

De opper- en nederdistricten Nickerie verschilden bestuurlijk van de rest van Suriname. Zo werden deze gebieden een ‘district’ genoemd en de overige bestuurlijke eenheden ‘divisiën’ en werd het district voorgezeten door een landdrost in plaats van door een heemraad.⁵² De civiel ambtenaar deed de administratie van de landdrost. Ook de hoofdingelanden speelden een belangrijke rol. Zij oefenden hetzelfde gezag uit als de heemraden in de rest van de kolonie. Bij geschillen die niet groot genoeg waren om door te sturen naar het gerechtshof in Paramaribo, oefenden zij de rechtsspraak uit. De raad van hoofdingelanden bestond in zijn geheel uit planters.⁵³ Een laatste groep die zich in Nickeriepunt bevond ten behoeve van het functioneren van het district, waren de militairen.

Het bestuurlijke centrum van het district was het stadje Nickeriepunt, dat later de naam Nieuw Rotterdam kreeg.⁵⁴ In dit stadje bevond zich de woning van de landdrost, een bakker, een winkelier, vanaf 1824 een chirurgijn, een timmerman en vanaf 1836 een kerk.⁵⁵ Nickeriepunt was tevens een haven en de woonplaats van enkele blanken.

3.3 Communicatie

Ook was Nickeriepunt de haven van het district. De landdrost hield in zijn journalen exact bij hoeveel schepen Nickerie in- en uitvoeren. Deze informatie laat zien met welke gebieden Nickerie in contact stond. Fatah-Black maakte met behulp van schipbewegingen van en naar Paramaribo duidelijk hoe deze stad in continue spanning stond tussen regeringspogingen om de kolonie mercantilistisch te houden, en de wens van kolonisten om te handelen. Dit zorgde voor een status quo.⁵⁶ Een onderdeel van het onderzoek van Fatah-Black, is het kwantificeren van de herkomst van de schepen die zeilden naar Paramaribo.

In bijlage 1 is hetzelfde gedaan voor het district Nickerie. Het is onmogelijk om een exact inzicht te krijgen in de aantallen van verscheppingen. Hoogstwaarschijnlijk heeft smokkelhandel plaatsgevonden, en ook bevatten de bronnen, met name in de beginperiode hiaten. De landdrosten

⁵² A.J. Van der Houven van Oordt, *Het regeerings-reglement van Suriname* (Utrecht, 1895), 74.

⁵³ Van der Houven van Oordt, *regeerings-reglement*, 74.

⁵⁴ Deze stad bevindt zich overigens tegenwoordig op een andere plek dan voorheen. Nickeriepunt was gelegen op een landtong in de oceaan, waar de modderbank die de kust beschermde, steeds verder verdween. Sinds 1850 werden maatregelen genomen om te anticiperen op de dreiging van de natuur. Door storm stormvloed in 1866 en 1875 zijn delen van het stadje echter door de oceaan verzwolgen. Een nieuwe vestingplaats werd in 1876 aangelegd tussen de plantages Margarethenburg en Waterloo, op drie uur varen over de Nickerierivier vanuit de zee. Philip Dikland, ‘Nieuw-Rotterdam’ in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (2013).

⁵⁵ NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 25 juni 1824 & NA Suriname, 1:05:11:10, 4, 17 december 1836.

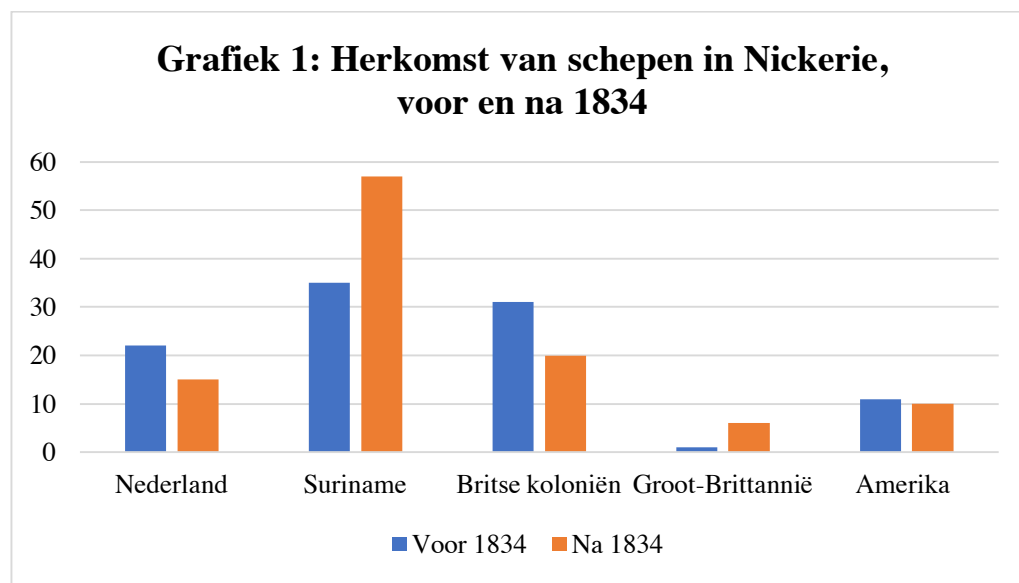
⁵⁶ Fatah Black, ‘Paramaribo’, 58.

hielden niet tot in details bij hoeveel een enkel schip vervoerde. Zij benoemden slechts de herkomst en de naam van het schip, de kapitein en de passagiers, en een korte beschrijving van de lading.

Over de gehele periode valt te stellen dat het merendeel van de schepen die Nickerie aandeden afkomstig was van Paramaribo. Deze schepen brachten met name kranten, gouvernementsresoluties en briefwisselingen en namen administratie en briefwisselingen mee terug.

De meeste handel werd gedreven met Rotterdam en Amsterdam enerzijds, en Noord-Amerika anderzijds. Naar de Nederlandse steden werd suiker, koffie, katoen en in mindere mate cacao verscheept. Noord-Amerikanen importeerden drank en levensmiddelen en exporteerden melasse, een suikerproduct dat gebruikt werd in de productie van rum. Demarara, Berbice en de andere Britse koloniën brachten voeding, hout en levensmiddelen, maar ook vond hier regelmatig personenvervoer plaats.

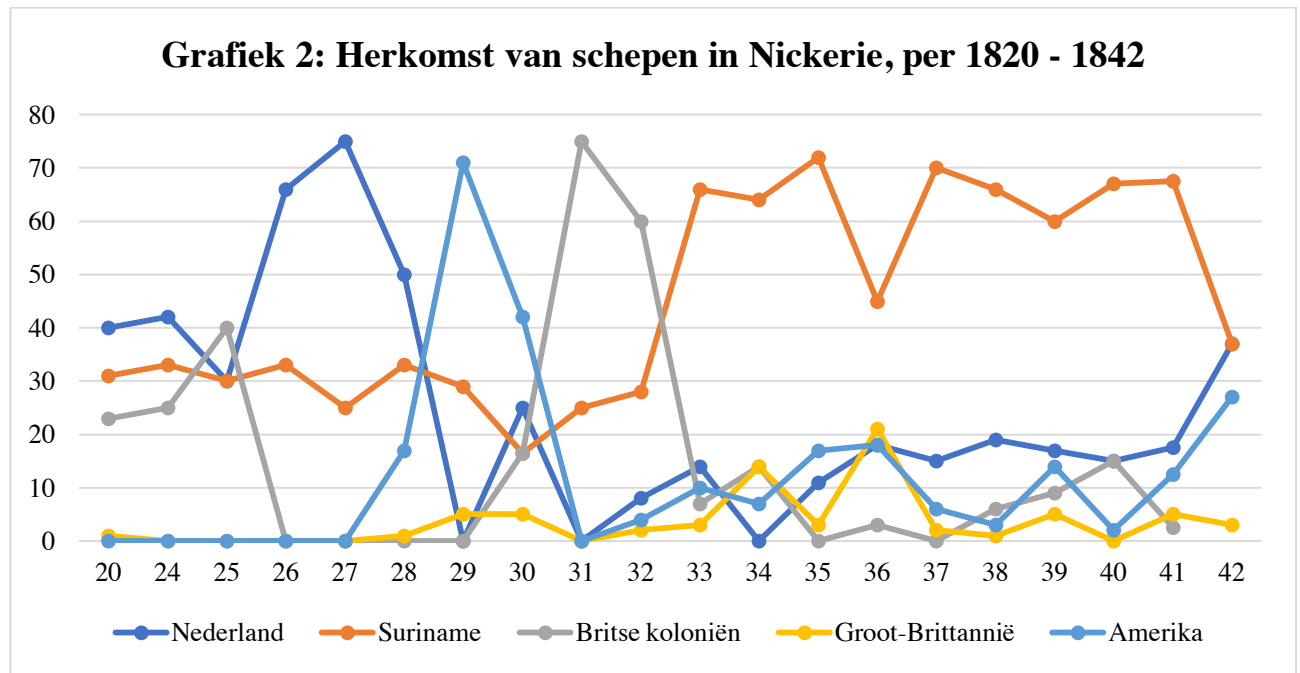
De vraag rijst wat het effect was van de Britse emancipatie op deze situatie. Derhalve is in bijlage 2 berekend hoeveel schepen in periode voor 1834 en vervolgens in de periode na 1834 Nickerie binnenkwamen. Deze aantallen zijn opgeteld en vervolgens is bekeken hoeveel daarvan uit welk gebied afkomstig waren. De cijfers zijn relatief. Wat blijkt, is dat voor en na 1834 de verschepingen naar Britse koloniën afnamen en naar Suriname toenamen.

Echter, in grafiek 2 is gekeken hoe het verschildte per jaar. Hier staat, wederom op basis van bijlage 2, aangegeven hoeveel schepen relatief per jaar van welke locatie afkomstig waren. Ook hieruit blijkt een daling na 1834. Toch lijkt dit zich na een paar jaar weer te herstellen. Het is opvallend dat het aantal verschepingen naar de Britse koloniën vooral daalde tussen 1831 en 1833. In 1831 was er een uitschieter naar boven in de handel met de Britse koloniën.

Het toenemen van het aantal verschepingen van en naar Suriname zou kunnen duiden op een verhoogde bestuurlijke activiteit. Er werden immers vooral brieven en resoluties uitgewisseld. Blijkbaar was er na 1834 veel meer te bespreken en te regelen dan vóór die tijd. Verder lijkt het erop dat met het dalen van de handel met de Britse koloniën de handel met Noord-Amerika steeg. Dit zou

aan kunnen duiden dat er een ander afzetgebied was gevonden, of dat dit een methode was om directe handel te omzeilen.

Een antwoord op deze onduidelijkheden kan worden gevonden door te onderzoeken welke beperkingen werden opgelegd aan de bewoners van Nickerie en hoe zij daarmee omgingen. Meerdere malen is geprobeerd de communicatie tussen Nickerie en Britse koloniën te beperken. Een eerste keer was in 1832 – de periode dat de eerste wordt ingezet, en tevens de eerste periode van daling. Op 14 augustus dit jaar, schreef de landdrost dat *‘alle communicatie met de naburige kolonie Berbice wordt gestremd en dat er geen vaartuigen onder den Engelsche vlag in deze rivier mogen worden geadmitteerd.’*⁵⁷ Er werd zelfs gesproken over een *‘noodzakelijkheid met kracht van geweld te werk te gaan’* indien communicatie toch zou geschieden.⁵⁸ De reden hiertoe was het uitbreken van de ziekte cholera murbus. Al snel bleek echter dat Nickerie in de problemen kwam. Vanwege schaarsheid konden planters hun slavenmacht niet meer voorzien van voldoende voedsel. Een aantal vaartuigen uit Berbice kreeg dus de toestemming bananen en *‘kornmeel’* te verschepen naar Nickerie. Zo kwam de handel langzaamaan meer op gang. De cholerabepaling werd opgeheven op 16 september 1833.⁵⁹

Een tweede communicatieverbod werd uitgeroepen op 28 december 1833.⁶⁰ Ditmaal was het een verbod van politieke aard. De reden was dat in 1833 bekend was gemaakt dat in 1834 de slavernij in de Britse koloniën zou worden afgeschaft. Dit leidde tot een toename in vluchtende slaven, wat in komende paragraaf wordt behandeld. Toch bleek ook ditmaal dat planters behoefte hadden contact te onderhouden met de Britse koloniën. Toen op 24 september 1834 de gouverneur-generaal het

⁵⁷ NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 14 augustus 1832.

⁵⁸ NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 27 oktober 1832.

⁵⁹ NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 16 september 1833.

⁶⁰ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 8 januari 1834.

Nickeriedistrict bezocht, kwamen vijf verschillende inwoners bij hem met het verzoek Berbice te bezoeken.⁶¹ In de periode kort na het verbod nam de handel inderdaad af, maar al snel nam dit weer toe.

In de nacht van 2 oktober 1837 had een aantal slaven een boot gestolen van de militaire post, waarmee zij de Corantijn over waren gestoken. Zodoende werd op 14 oktober “een verbod van vreemde vaartuigen in de districten Opper- en Nedernickerie” uitgeroepen.”⁶² Toch stabiliseerde de situatie snel.

Echter, toen het jaar 1841 een enorme toename aan ontvluchtingen kende, achtten de autoriteiten het wederom van belang in actie te komen. Op 22 september besloot de landdrost over te gaan tot ‘*quarantaine maatregelen voor schepen komende van Brits-Guyana*’.⁶³ Tevens werd 4 oktober besloten de militaire bezetting te versterken.⁶⁴

Gedurende de gehele periode speelden de Amerikaanse schepen een interessante rol. Hoewel deze met name naar Nickerie kwamen om te handelen in melasse, blijkt dat zij vaak in hun reis naar Nickerie Engelse koloniën hadden aangedaan. Zo zeilden zij vaak via Demarara naar Nickerie.

Door de kwantitatieve informatie uit de verschepingen te vergelijken met de kwalitatieve informatie over de gang van zaken, blijkt dat een paradoxale situatie ontstond. Surinaamse autoriteiten poogden de planters en het systeem van slavernij te beschermen door communicatie tussen Britse koloniën en Nickerie te stremmen. De wens van planters om contact te onderhouden met de naburige kolonie, bleek echter te groot. Elke beperkende maatregel had slechts kort effect, en al snel werd het contact hervat. Hoewel handel plaatsvond met een veelheid van andere gebieden, achtten de planters het contact met de gebieden aan de overzijde van de grens dusdanig belangrijk, dat zij het nooit in volledigheid af wensten te breken. Dit komt overeen met de stellingen van Salafia: autoriteiten probeerden communicatie met de overzijde van de grens te beperken, maar de inwoners van het Nickeriedistrict bleven banden onderhouden met de overzijde van de grens.

3.4 Desertie en onrust

Uit bovenstaand verhaal bleek dat veel maatregelen met betrekking tot communicatie een reactie waren op het gedrag van slaafgemaakten. Secundaire literatuur verbeeldt de periode na 1834 als een onrustige periode, waarin de aantrekkingskracht van Brits-Guyana zorgde voor een verhoogd

⁶¹ Dit waren: 1: James Balfour, die met indianen naar de overkant van de Corantijn wilde zeilen om spullen te halen om de schade te herstellen van een brand die op zijn plantage had gewoed; 2: De heer Stonah uit Grenada, die een pas vroeg om van tijd tot tijd van Berbice naar Nickerie te varen, om zo zaken met de heer Cruickshank te vereffenen; 3: John Stewart die vroeg of de heer Dummett, woonachtig in Berbice, zich op een corjaal met indianen van tijd tot tijd naar Nickerie mocht varen; 4: Hannah Herbert, die zich sinds geruime tijd in Berbice bevond maar terug wilde keren naar het Nickeriedistrict; 5: Ingenieur Malcolm, die meende in Berbice betere baankansen te hebben en zich daar wilde vestigen. – NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 24 september 1834.

⁶² NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 2 oktober en 14 oktober 1837. Bij de dagtekening van 14 oktober schrijft de landdrost dat hij het bevel tot verbod als circulaire heeft verzonden naar alle bewoners van de districten. Echter, in het register van uitgaande brieven van de landdrost, ontbreekt het jaar 1837.

⁶³ NA Suriname, 1:05:11:10, 4, 22 september 1841.

⁶⁴ NA Suriname, 1:05:11:10, 4, 4 oktober 1841.

aantal pogingen de kolonie te verlaten. Om deze stelling te staven, is in bijlage 3 verwerkt hoeveel vluchtpogingen door Nickeriaanse slaafgemaakten zijn ondernomen.

Hierin vallen een aantal zaken op. Ten eerste is het zo dat er inderdaad een grote toename aan ontvluchtingen plaatsvond vanaf het jaar 1834, toen in Brits-Guyana de slavernij afgeschaft werd. Niet alleen namen de vluchtpogingen toe in aantal, ook veranderden deze van aard. Tot 1834 verdwenen vluchters vaak in de bossen. Na 1834 poogden zij de Corantijn over te steken en Berbice te bereiken. In 1834 werd zelfs gesteld dat bewoners van de plantage Waterloo een “*complot smeedden*” om in groten getale de Corantijn over te steken.⁶⁵

Het werd vermoed dat het klimaat bepalend is voor het slagen van de vluchtpogingen. Immers, een patrouillerende indiaan stelde op 31 mei 1834 dat vluchtpogingen naar de bossen slechts een kans van slagen hebben in seizoenen met genoeg regenval. Anders zijn slaven genoodzaakt zich naar de rivieren te begeven, alwaar de patrouilles hen sneller op zullen merken.⁶⁶ In bijlage 4 is dus verwerkt hoeveel slaven in welk seizoen slaagden in hun vlucht. Hierin valt echter geen trend te ontdekken. Hoogstens lijkt er een correlatie te kunnen bestaan tussen het feit dat de grote regentijd eind april begint, en slechts één individu geprobeerd heeft in mei te ontvluchten. Dit zou kunnen betekenen dat de bossen te moerassig waren om in mei te vluchten.

Uit bijlage 5 blijkt dat verreweg de meeste ontvluchtingen plaatsvonden vanaf plantage Waterloo van Balfour.⁶⁷ Dit is tevens de plantage van welke de meeste slaven klachten leverden.⁶⁸ Vermoedelijk houdt de slechte behandeling van Balfour dus verband met de wens te vluchten.

Heckers noemde dat de omstandigheden in Nickerie relatief gunstig waren aangezien de gevluchte slaven bij terugkomst niet werden gestraft.⁶⁹ Dit beeld wordt echter door de journalen tegengesproken: meerdere malen wordt benoemd hoe weggelopen slaven werden gestraft door hun eigenaar, soms ten overstaan van alle bewoners van de plantage.⁷⁰ Mensen die werden opgevangen door de indianen konden in de boeien worden geslagen.⁷¹

Naast ontvluchtingen probeerden slaafgemaakten zich ook op andere manieren te verzetten tegen de planters. Driemaal zijn er groepen slaven zelf naar de landdrost toegekomen om te klagen over hun situatie.⁷² Ook zijn er verschillende meldingen gedaan van brandstichting.⁷³ Op 5 juni 1820

⁶⁵ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 25 augustus 1834. De neger van Balfour op plantage Waterloo werd niet bij naam genoemd. Hij werd op 27 augustus naar het gerechtshof gestuurd, en het college van rechtsorde begaf zich naar Waterloo om de overige betrokken slaven af te straffen.

⁶⁶ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 22 september 1833.

⁶⁷ Zie bijlage 4.

⁶⁸ Zie noot 72.

⁶⁹ Heckers, *Het District Nickerie*, 70.

⁷⁰ Dit gebeurde bijvoorbeeld op plantage Gloucester. NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 1 september 1834.

⁷¹ NA Suriname, 1:05:11:10, I, 13 oktober 1828.

⁷² NA Suriname, 1:05:11:10, 4: Op 31 augustus 1840 klagen 7 slaven van Balfour over slechte omstandigheden. Als gevolg werden de slaven afgestraft.

NA Suriname, 1:05:11:10, 4: Op 7 november 1840 klagen slaven van Paradise over te zware omstandigheden en ongunstige behandeling. De klachten werden onderzocht, maar onjuist bevonden.

werd gemeld over een oproer op de plantage Hope.⁷⁴ In 1821 en 1831 zijn samenzweringen opgemerkt, maar deze werden onderdrukt.⁷⁵ Bijzonder is dat precies de periodes waarin deze hebben plaatsgevonden, ontbreken in de journalen van de landdrost. In 1837 werd een plan tot een georganiseerde opstand vanuit plantage Forgue opgemerkt. De slaafgemaakten Bautes, Brace en Nelson werden derhalve in de boeien geslagen en verplicht tot dwangarbeid.⁷⁶

3.5 Indianen als slavenjagers

De oorspronkelijke bewoners van het Nickeriedistrict waren indianen. In het district bevonden zich drie hoofdstammen: de Warrau, de Caraïben en de Arrowakken. Reeds vanaf de aanleg van het district had de Nederlandse overheid indianen in dienst. Zij hielpen boten te roeien van Nickerie via de binnenlanden naar Paramaribo.⁷⁷ Vanaf 12 april 1823 kregen indianen de aanstelling om gevluchte slaafgemaakten op te vangen.⁷⁸ Op 25 september datzelfde jaar, werd een post gebouwd op de hoek van de Nickerierivier en de Maratakkakreek, van waaruit indianen de rivieren in de gaten konden houden.⁷⁹

Indianen kregen betaald in kruid, lood, levensmiddelen en spiritus.⁸⁰ Deze geschenken werden vanuit Paramaribo geleverd aan Nickerie.⁸¹ Indianen wisten in te spelen op de behoeften die de Nickeriaanse planters van hen hadden. Zo eisten zij een verhoogde betaling toen zij in 1834 meer Afro-Surinamers op dienden te vangen.⁸²

NA Suriname, 1:05:11:10, 4: Op 10 augustus 1841 gaven 16 slaven van plantage Waterloo te kennen dat Balfour hen mishandelde. Na een onderzoek werd op 11 augustus door de landdrost vastgesteld dat deze klacht een poging was om de opvolger van Balfour, administrateur en directeur R. York, naar hun hand te zetten. Daarom werden de slaven afgestraft voor met de gehele slavenmacht als publiek.

⁷³ In de bestudeerde decennia komen drie gevallen van brandstichting voor. 1: Cruickshank klaagde “neger Laurence” aan op 13 oktober. In samenwerking met William van Forgue zou hij hebben geprobeerd Cruickshank zijn plantage in brand te steken – NA Suriname, 1:04:11:10, I, 13 oktober 1828; 2: In april 1833 zou een deel van plantage Waterloo afgebrand zijn, met grote financiële schade voor de heer Balfour als gevolg – NA Suriname, 1:04:11:10, 3, 18 april 1833; 3: Ook de slaafgemaakte Cero en Hannibal, ook van plantage Waterloo, werden beschuldigd voor brandstichting: NA Suriname, 1:04:11:10, 3, 1 dec 1834.

⁷⁴ Journalen 5 juni 1820: op plantage Hope (welke destijds nog onder de administratie van het Nederdistrict viel maar later tot die van het opperdistrict), werd bijvoorbeeld het volgende gemeld: de gehele “macht slaven weigerde te werken en de plantage verliet, om hetwelke oproer te bedwingen hij om assistentie der militaire macht verzocht. De landdrost begaf zich dadelijk in persoon naar de plaats en begon meteen de bastaards te ordonneren van de slaven bij elkander te roepen, door het klappen der zweep, hetwelk alhier gebruikelijk is, dreigende hen in geval van ongehoorzaamheid op staande voet te fusilleeren. Dit was van gevolg dat de geheele magt weldra voor het huis verscheen en om genade smeekte, het detachement uit 5 jagers en 8 guides bestaande kwam na verloop van twee uur aan en alstoen gaf de landdrost de rebellen aan hunnen eigenaar over om ze naar goedvinden te straffen, hetgeen deeze daarop met de meeste getreugheid deed zonder eenen lukel te verschoonen. NA Suriname, 1:05:11:10, I, 5 juni 1820.

⁷⁵ Siwpersad, *blank en zwart*, 114, 115.

⁷⁶ NA Suriname, 1:04:11:10, 3, 24 juni 1837.

⁷⁷ Heckers, *Het District Nickerie* p. 33-34.

⁷⁸ NA Suriname, 1:05:11:10, I, 12 april 1823.

⁷⁹ Idem, 25 september 1823.

⁸⁰ Heckers, *Het District Nickerie*, p. 33 – 34.

⁸¹ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 14 juni 1834.

⁸² NA Suriname, 1:05:11:10, 3: Deze nieuwe premie werd vastgesteld op 19 februari 1834.

Verschillende groeperingen stonden de indianen bij in hun opspoorpogingen. Zo werden bij bospatrouilles meermalen leden van de gewapende burgermacht meegestuurd, en zijn er ook slaven die zelf gevluchte slaven opvingen en naar het Nickeriepunt brachten.⁸³

3.6 Vluchtroute

De journalen benoemen waar indianen tijdens hun patrouilles sporen van vluchters vonden. Dit biedt een inzicht in de vluchtroutes die werden gehanteerd.⁸⁴ Verschillende schrijvers in secundaire literatuur noemen de vluchtroute via de Nannykreek. Vluchters zouden in de nacht hun plantages ontlopen en zich ophouden bij dit riviertje, om vanaf daar met zelfgebouwde corjalen de Corantijn over te steken.⁸⁵ Deze route komt inderdaad naar boven in de journalen.

Buddingh stelde dat het aantal vluchten beperkt kon worden, aangezien al snel werd besloten de Nannykreek militair te bewaken.⁸⁶ Dit is slechts gedeeltelijk in overeenstemming met de journalen. In 1834 werd inderdaad besloten tot het plaatsen van een militaire post op de kruising tussen de Nannykreek en de Corantijn.⁸⁷ Maar al snel werden er meer routes gevonden.

Zo waren er slaven die, toen de Nannykreek geen optie meer was, vluchtten via de Turtlebank of het Papagaaieneiland – zandbanken in de Corantijn. Ook de Diamond Kreek werd aangedaan. Naar aanleiding van de vlucht van Koffij, Simon, Olivier en Heintje via de Diamond Kreek in januari '37, vroegen planters of er een schildwacht kon worden geplaatst aan de mond van deze rivier.⁸⁸ Dit voorstel werd goedgekeurd, maar ook deze maatregel bleek niet voldoende. In oktober 1837 wisten slaven namelijk een boot, de Walvischboot, te stelen, die was gelegen in Nickeriepunt. Daarmee zeilden zij naar de overkant van de rivier. Er is in de journalen dus een continue trend zichtbaar. Autoriteiten probeerden ontvluchtingen te beperken door extra bewakingsposten in te stellen. Slaven bleven er echter in slagen om creatieve manieren te vinden om de kolonie te verlaten.

Ook vluchters uit andere koloniën deden Nickerie aan in hun reis in de richting van Brits-Guyana. Ook was er een enkel voorbeeld van vluchters uit Cayenne, het huidige Frans-Guyana, die door een schipper werden ontdekt ter hoogte van de Duivelskreek en naar Nickeriepunt werden gebracht om in hechtenis te worden genomen.⁸⁹ Daarnaast zijn er veel gevallen waar slaafgemaakten uit het Opperdistrict (het latere Coronie) hun heil zochten via de bossen van Nickerie.⁹⁰

⁸³ NA Suriname, 1:05:11:10, 3: Dit gebeurde bijvoorbeeld op 1 september 1834: de slaven van Carbin vingden die van Nicholson op.

⁸⁴ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 13 februari 1834: Bij de Nannykreek sporen van negers ontdekt. NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 20 augustus 1834: militaire post aan de Nannykreek opgericht.

⁸⁵ Heckers, *Het District Nickerie*, 69, Siwipersad, *blank en zwart*, 109, 110.

⁸⁶ Buddingh, *De geschiedenis van Suriname*, 185.

⁸⁷ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 20 augustus 1824.

⁸⁸ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 5 januari 1837.

⁸⁹ NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 22 september 1833.

⁹⁰ NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 1 november 1841. Zie bijvoorbeeld het verhaal van Daniël, die was gevlucht van plantage Potosi in het Opperdistrict en zich op 8 oktober vrijwillig meldde bij plantage Rhynie.⁹⁰ Bij zijn verhoor vertelde hij zich een aantal dagen op te hebben gehouden in een dorp van gevluchte slaven. Toen hij dat dorp wilde verlaten, was hij bedreigd met de dood, gevlucht en achternagezet. Hierop zond de landdrost direct een

3.7 De reactie van Brits-Guyana

Brits-Guyana speelde in op de ontwikkelingen in Nickerie. Vanuit verschillende opzichten was het voor de bewoners van Brits-Guyana voordelig om mensen die de slavernij ontvluchtten te ontvangen. Siwpersad meldt dat verschillende Engelsen als voorvechters van het abolitionisme rondreisden door Suriname, met als doel onrust te veroorzaken, en zo het slavernijsysteem in de war te brengen.⁹¹ In Brits-Guyana maakten mensen zich sterk om de oversteek over de Corantijn te faciliteren. Zo werd er een ‘*slave protector*’ aangesteld, en waren er tijdschriften waarin triomfantelijk geschreven werd over slaven uit Nickerie die Berbice bereikten.⁹²

Guyanezen stelden dat het in ‘*strijd [is] met de Engelsche wetten en met de orders van het Britsche gouvernement om zoodanige weggeloopene slaven tot eene staat van slavernij terug te brengen, en dat (...) de door mij bedoelde slaven door de Britsche autoriteit worden te zijn vrij, en niet kunnen worden gearresteerd, tenzij zich aan eenige Hoofdmisdaad hebben schuldig gemaakt.*’⁹³ Nickeriaanse planters speelden hierop in. Over elke ontvluchte slaaf stelden zij dat de slaaf diefstallen heeft gepleegd of misdaden heeft begaan.⁹⁴ De landdrost noemt zelfs dat slaven het bezit zijn van eigenaren. Ontvluchting vat hij op als een onteigening van het bezit en per definitie een misdaad van ‘*ontvreemding*.’⁹⁵ Toch komt in de dagtekeningen van de landdrost geen enkel geval voor waar slaafgemaakten uit Brits-Guyana terugkeerden naar Nickerie.

Dit alles past in de Britse zelfrepresentatie van ideologisch superieure abolitionisten.⁹⁶ In de ontvankelijkheid van Brits-Guyana speelde echter meer dan louter ideologie. Immers, sinds de afschaffing van de slavernij, kelderde de economie van deze Britse kolonie. De productie daalde van 87 miljoen pond in 1833 naar 60 miljoen pond in 1848. De koffieopbrengsten waren in 1833 nog 2600000 pond, en in 1848 was daar nog slechts 600000 van over.⁹⁷ Tevens ontstond een arbeidstekort op plantages.⁹⁸ Hoe meer arbeiders Suriname ontvluchtten, hoe meer arbeiders in Berbice te werk gesteld konden worden.

patrouille uit van militairen en indianen, met Daniël als gids.⁹⁰ Deze kwam terug zonder ‘*sporen van ophouding*’ te hebben ontdekt. Daniël werd derhalve afgestraft en op 1 november teruggezonden naar plantage Potosi in het Opperdistrict.

⁹¹ Siwpersad, ‘Emancipation in British Guyana and its influence on Surinam’, 168 – 180.

⁹² Graham Burnett, *Masters of all they suveyed: Exploration, geography, and a British El Dorado* (Chicago, 2001), 81.

⁹³ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 17 februari 1837.

⁹⁴ Zie bijv. NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 12 april 1833.

⁹⁵ NL-HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv.nr. 24, 19 augustus 1837.

⁹⁶ Dresscher, ‘The long goodbye.’

⁹⁷ Siwpersad, ‘Emancipation in British Guyana and its influence on Surinam’, 168 – 180.

⁹⁸ Hira, *het verzet in Suriname*, 164 – 168.

3.8 Een continue wisselwerking

Verschillende schrijvers hebben aangeduid dat de Britse emancipatie leidde tot een afname in contact met Britse koloniën, en een toename van ontvluchtingen. Door slechts te kijken naar 1834, lijkt dit beeld inderdaad te kloppen. Immers: er was een plotselinge toename aan ontvluchtingen en zelfs een complot tot georganiseerde massamigratie. Echter, door uit te zoomen en ook de decennia voor- en na dit jaar te bekijken, blijkt dat het beter is om te spreken van een golfbeweging dan van een breuk. Desalniettemin valt niet te ontkennen dat het Britse emancipatiebesluit invloed had op Nickerie.

Verschillende groeperingen hebben actief vorm weten te geven aan deze internationale politieke ontwikkeling. Slaafgemaakten probeerden te vluchten naar de overzijde van de grens, autoriteiten wrongen zich in allerlei hoeken om dit tegen te gaan, indianen wisten gebruik te maken van de situatie door een hogere betaling te eisen, maar eigenaren waren ambigu. Enerzijds wilden zij de ontvluchtingen beperken, anderzijds bleven ze afhankelijk van de contacten over de grens. Wederom lijkt deze situatie aan te sluiten op het verhaal van Salafia, die benadrukte dat het onmogelijk was een grens rigide te houden.

Hoofdstuk 4: Manoeuvreren tussen twee systemen – almanakken en slavenregisters

Het Britse anti-abolitionistische tijdschrift ‘*The anti-slavery reporter*’ berichtte in 1861 over een rechtszaak tegen planters met een Britse nationaliteit die zich in Suriname bevonden en aldaar nog steeds rijk werden met het houden van slaven.⁹⁹ Van de veertien planters die zij beschreven, leefden er vijf in Nickerie. Dit opent de open voor een paradoxaal gegeven: Britse staatsburgers wisten blijkbaar de situatie dusdanig naar hun hand te zetten dat ze genoten van het beste van twee werelden. Nu uit de journalen van de landdrost een eerste beeld is geschetst van de omstandigheden in het district Nickerie, zal dit hoofdstuk laten zien hoe individuen daarbinnen functioneerden. Dat zal gebeuren door bronnen centraal stellen die het mogelijk maken om de achtergrond van zowel planters als slaafgemaakten te bestuderen.

4.1: Reflectie bronmateriaal

Ten eerste wordt hiervoor gebruik gemaakt van de Surinaamsche Almanakken, welke jaarlijks werden uitgegeven door het departement Paramaribo van de Maatschappij tot 't Nut van 't Algemeen.¹⁰⁰ Elke almanak bevat een lijst waarin van elke Surinaamse plantage staat bijgehouden wie de eigenaars, directeuren en administrateurs waren, wat er werd verbouwd, hoeveel er werd verbouwd, en vanaf 1834 hoeveel slaven er woonden. Hieronder zijn de almanakken geanalyseerd tussen 1820 en 1843, om te achterhalen welke kolonisten van wanneer tot wanneer op welke plantage actief waren. Dit beeld is incompleet: de uitgaven betreffende 1822 – 1824 en 1826 ontbreken. Verder is het zo dat de almanakken gepubliceerd werden in het jaar voorafgaand aan het jaar dat ze betreffen. Derhalve zijn de jaartallen uit de tabel een aftrekking van het jaar van de almanak waarin zij zich bevonden.

De tweede bron zijn de slavenregisters van verschillende koloniën. In Nederlandse koloniën werden slavenregisters sinds 1826 bijgehouden. Planters werden verplicht jaarlijks aan de overheid informatie over hun slaven te bieden. Zo kon worden bepaald in hoeverre zij illegale slaven hielden op hun plantages. Hoe verder in de tijd, hoe meer gegevens werden bijgehouden.¹⁰¹

⁹⁹ Anti-slavery reporter, ‘British slaveholders living in Surinam (01-06-1861) <[<https://books.google.nl/books?id=z6cNAAAAQAAJ&pg=PA130&dq=British+subjects+living+in+nickerie&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwigtO3Q56zYAhXGLVAKHdZWABgQ6AEIODAC#v=onepage&q&f=true>] geraadpleegd op 25 december 2017].

¹⁰⁰ ‘Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeuren’ in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1820* (Paramaribo, 1819), tot en met ‘Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeuren’ in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1843* (Paramaribo, 1842), 57 – 100.

¹⁰¹ Maak de Surinaamse slavenregisters openbaar, *De Surinaamse slavenregisters* (2018) <<http://www.ru.nl/slavenregisters/surinaamse-slavenregisters/>> [geraadpleegd op 12 januari 2018].

Beide bronnen zijn niet vrij van hiaten en een boekhoudkundig karakter. Toch is het zo dat juist dit karakter maakt de mogelijkheid biedt om gegevens te bestuderen zonder dat daar ideologische interpretaties aan verbonden zijn. Door de bronnen integraal te bestuderen en aan te vullen met informatie uit verschillende databanken, kan een eerste stap worden gezet in de richting van een inzicht in de wijze waarop individuen omgingen met de hierboven beschreven grens tussen emancipatie en slavernij.

4.2 Verhuizen op een slim moment

Ten eerste is het zo dat groot deel van de Nickeriaanse planters een Britse achtergrond had. Zij zijn actief geweest in Britse koloniën, maar konden door op het juiste moment naar Nickerie te verhuizen, langer actief blijven als planter. Het feit dat dit gebeurde is niet onopgemerkt gebleven. In 1859 werd tegen een aantal van deze planters een rechtszaak aangespannen, zoals bleek uit de inleiding van dit hoofdstuk. Ook beschrijft Dikland dat “slimme jongens” vanaf 1800 hun slavenmachten naar Suriname vervoerden. Naarmate duidelijker werd dat de Britse regering de slavernij af wilde schaffen maar de Nederlandse regering niet, nam vervoer in slaven volgens hem toe.¹⁰²

Hoewel Dikland deze toename van Britse planters toedicht aan de verschillende systemen, zijn er meer zaken die een rol speelden. Zo bleek reeds in hoofdstuk twee dat veel planters zich naar Nickerie begaven in de periode dat Nickerie nog onder Brits gezag viel.¹⁰³ Dit spreekt het idee tegen dat zij slechts verhuisden om de emancipatie te voorkomen.

Daarnaast dient de gunstige economische ontwikkeling van Nickerie in ogenschouw te worden genomen. G.H. van Kempen, destijds landdrost, schreef in een brief uit 1823 aan de Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij dat de gronden langs de Nickerierivier bijzonder gunstig bleken te zijn voor katoen-, koffie- en suikerbouw, en die langs de oceaan voor het verbouwen van kost voor de slaven, zoals bananen. De vestiging langs de kust en de rivier nam dus gelijktijdig toe, al helemaal toen John Stuart uit Granada, die zich in 1800 vestigde, snel ‘voortgangen’ maakte die ‘bij zijne landslieden niet onbekend [bleven, en] hij zelve [dezen aanmoedigde] om zijn voorbeeld te doen volgen, hetwelk mede niet zonder gevolg bleef, zoo dat eenige tijd later de loten werden ontgonnen.’¹⁰⁴

Echter, een poging om in kaart te brengen welke planters de grens overstaken en wat voor effecten dit had, is nooit gedaan. Een systematische weergave van de kolonisten is helaas, vanwege de aard van het bronnenmateriaal, onmogelijk. Immers: veel planters die tussen 1820 en 1842 in het Nickeriedistrict resideerden, vestigden zich tussen 1800 en 1820. In deze periode werden noch de almanakken, noch journalen, noch slavenregisters bijgehouden. Een voordeel is dat de niet-traceerbare

¹⁰² Philip Dikland, ‘Nieuw-Rotterdam’.

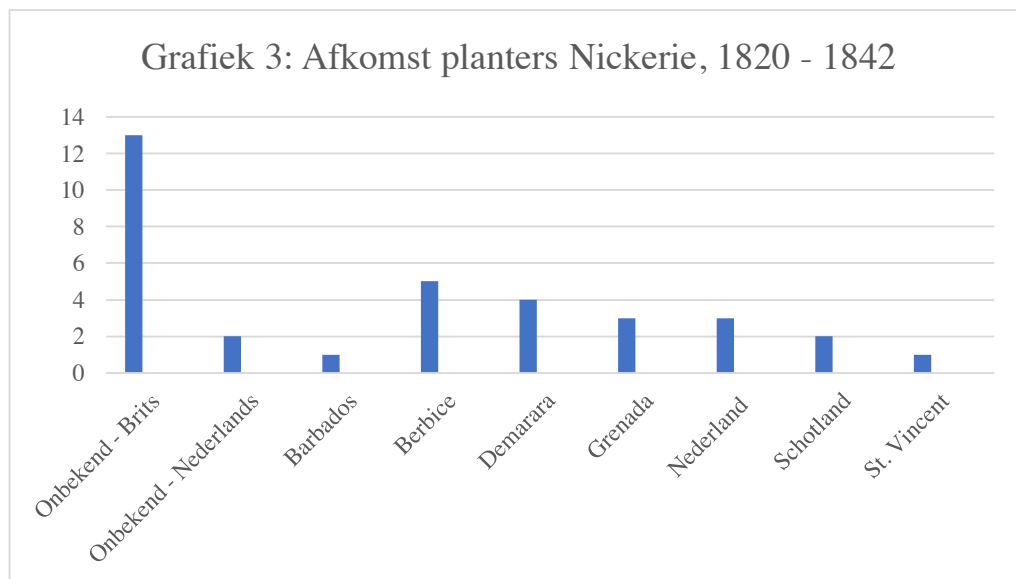
¹⁰³ Heckers. *Het District Nickerie*, 32.

¹⁰⁴ NL-HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv.nr. 69.

mensen over het algemeen de mensen zijn die een minder groot aandeel bezaten in de Nickeriaanse plantagesamenleving of slechts kort verbleven.

Toch is voor zo ver mogelijk in bijlage 6 gepoogd een inzicht te krijgen in Nickeriaanse planters. Door informatie uit de Surinaamsche Almanakken te vergelijken en aan te vullen met informatie uit verschillende databanken, zijn een aantal uitspraken te doen.

In onderstaande grafiek is, op basis van bijlage 6, de afkomst van de planters in Nickerie verwerkt. Nederlanders zijn hierin overduidelijk ondervertegenwoordigd en het merendeel van de planters blijkt een Britse achtergrond te hebben.

Geen van deze planters vestigde zich in de periode direct na of direct voor de afschaffing van de slavernij in Groot-Brittannië, zoals blijkt uit grafiek 4. Hierin staat aangegeven waar de Britse kolonisten uit tabel 1 vandaan kwamen. Toch is het zo dat meerdere planters in Berbice aangaven met hun slaven de grens over te willen steken toen in 1833 officieel bekend was gemaakt dat de slavernij zou worden afgeschaft.¹⁰⁵ De gouverneur van Berbice, Charmicael Smyth, stelde echter dat hij alle

¹⁰⁵ In drie verschillende literatuur wordt ditzelfde gegeven genoemd. Daarbij dient de eerste bron uit 1933, die zich baseert op een bron uit 1890, bij de andere bronnen overduidelijk als voorbeeld. Zij hanteren vrijwel precies dezelfde woorden. Vergelijk:

Albert Raymond Forbes Webber, *Centenary History and Handbook of British Guyana* (1931), 166.

How justifiable were the suspicions of the slaves may be taken from the fact that some of the Berbice Planters announced their intention to remove their slaves immediately to Nickerie, before the Emancipation Act came into force, so as to avoid its effects. Sir James Carmichael Smyth showed thereupon the metal of his steel, by issuing a Proclamation dated 24th September, 1833, threatening to hang any British subject connected with such a foolish and wicked undertaking. No slaves were removed.

2: Guyana Chronicle E-Paper, 'Guyana chronicle emancipation supplement' (1 augustus 2014)

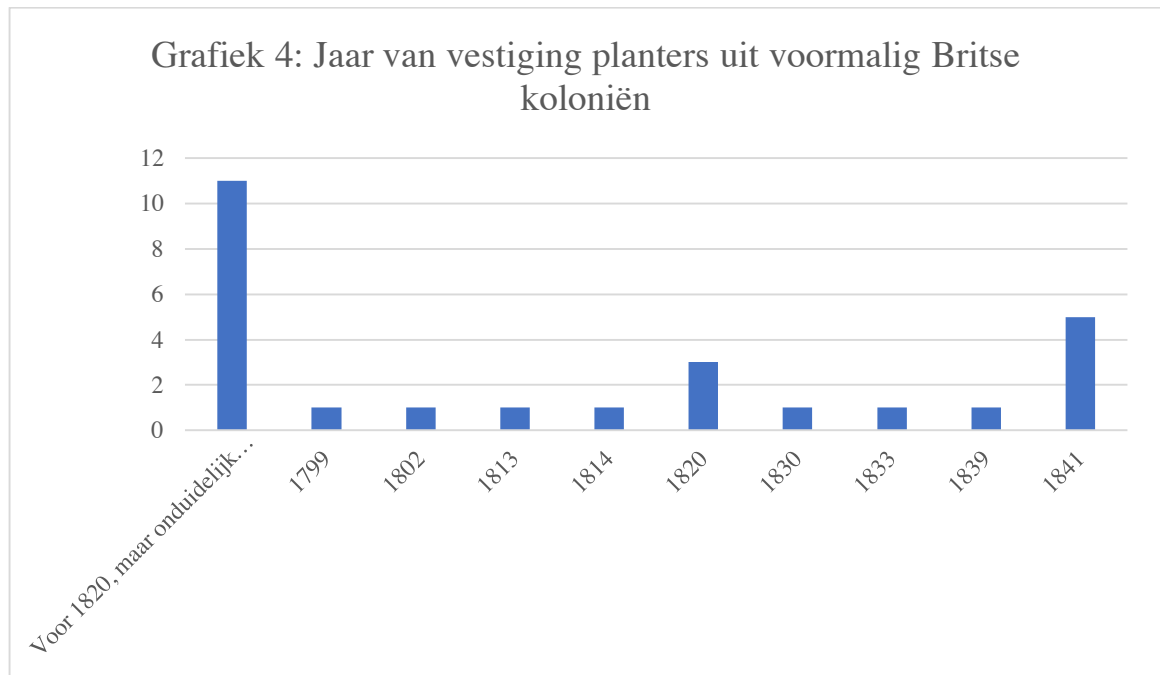
<https://issuu.com/guyanachroniclee-paper/docs/guyana_chronicle_emancipation_suppl> geraadpleegd op 3 december 2017.

"There were some planters who were unwilling to comply with the Emancipation Act. Some Berbice planters announced their intention to remove their slaves immediately to Nickerie in Suriname before the Emancipation Act came into force, so as to avoid its effect. Suriname did not abolish slavery until 1863.

3: Odeen Ishmael, *The Guyana story – From earliest times to independence* (Bloomington, 2013), 152:

But there were some planters who were unwilling to comply with the Emancipation Act. Some Berbice planters even announced their intention to remove their slaves immediately to Nickerie in the Dutch Colony (where

planters die daadwerkelijk de grens overstaken en daarbij slaven meenamen, zou onthoofden.¹⁰⁶ Deze maatregel lijkt effectief te zijn geweest.

Desalniettemin vonden voormalige bewoners van Britse gebieden andere manieren om baat te hebben bij de confrontatie tussen twee politieke systemen. Dit geldt zowel voor mensen met een Nederlandse achtergrond als voor mensen met een Britse achtergrond.

Ten eerste waren er Lodewijk Christoffel en zijn zoon Vincent Abbensets. In Berbice bezaten zij een plantage met 246 slaven. In 1818 noopten schulden tot verkoop van deze plantage.¹⁰⁷ Met het geld dat Lodewijk hiermee ophaalde, kon hij samen met zijn schoonzoon Willem Carbin plantages aanschaffen in Nickerie.¹⁰⁸ Zijn zoon Vincent is nog jarenlang als planter actief gebleven op de plantages. Waar de familie Abbensets dus in Brits-Guyana het faillissement nabij was, kon Vincent Abbensets nog decennialang slaven blijven houden. Ook waren er Nederlanders die actief waren in Brits-Guyana, daar na de emancipatie in 1834 manumissiegelden ontvingen, en vervolgens actief bleven in Nickerie. Dit geldt voor de firma Charbon. Pieter Elias Charbon bezat drie plantages in Berbice. Deze planter overleed voorafgaand aan 1834, maar voor twee van deze plantages ontvingen zijn zoons Jan Adam en Pieter Anthony hij gelden ter hoogte van 10.175 pond voor Standvastigheid, en 6.624 pond voor Hoop van Beter. Zijn zoons, die overigens in Amsterdam woonden, hebben deze

slavery was still legal) before the Emancipation Act came into force so as to avoid its effect. Suriname did not abolish slavery until 1863.

Geen van deze bronnen gaat hier vervolgens dieper op in.

¹⁰⁶ Webber stelt dat Charmicael Smyth dit verklaarde op 24 september 1833. Echter, het bericht van 24 september 1833 waarin Charmicael Smith dit verklaard zou hebben volgens Webber, bevat geen dergelijke verklaring. Dit zet vraagtekens achter de validiteit van deze stelling. Zie: Webber, *Centenary History*, 166 & TNA, PRO 30/35/18 – British Guiana Dispatches. To the Secretary of State. Entry book. Vol. 1, 24 september 1833.

¹⁰⁷ Paul Koolen, *Transcriptie TNA, CO-111/28* (Februari 2015), 14.

¹⁰⁸ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 31 december 1823.

gelden vervolgens geïnvesteerd in zowel Nickerie als andere gebieden van Suriname. In 1863 ontvingen zij 13.200,00 gulden voor 45 slaafgemaakten op plantage Lot no. 34, en 41.700,00 gulden voor 139 slaafgemaakten op plantage Hamburg in Saramacca.¹⁰⁹

Soortgelijke gevallen zijn zichtbaar onder Britten. Zo blijkt dat Alexander Cruickshank alvorens hij actief was in Nickerie, slaven bezat in St. Vincent. Hiervoor ontving hij manumissiegelden ter hoogte van in totaal 736 pond.¹¹⁰

Aan het einde van de onderzochte periode bleek de controle op verhuizing naar Nickerie te zijn gestabiliseerd, en was het weer mogelijk voor Britten om zich te vestigen in Nickerie. Dit blijkt uit de late bestudeerde jaren van de journalen en de almanakken. Zo vestigde de zoon van de heer Carbin zich in 1841. Hij deed dit na het overlijden van zijn vader, en erfde diens bezittingen. Robert Kirke kon profiteren van een gelijkaardige situatie. Toen zijn schoonvader James Balfour overleed in 1841, erfde hij zijn plantages. Kirke, die hiervoor verhuisde uit Schotland naar Nickerie, werd hiermee een van de rijkste planters van Suriname, en een van de laatste Schotten die slaven in zijn bezit had.¹¹¹ In 1863 ontving hij 68.700,00 gulden voor 231 slaafgemaakten op plantage Waterloo.¹¹²

4.3 Dertig jaar langer in slavernij

Nu duidelijk is dat veel planters in Nickerie inderdaad afkomstig waren uit voormalig Engelse koloniën en dat dit voor hen op verschillende manieren voordelig uitpakte, ontstaat de vraag in hoeverre planters hun slaven meenamen in hun verhuizing. Ook hiervoor geldt dat verschillende auteurs hebben geconstateerd dat dit gebeurd moet zijn, maar een poging deze ongelukkige migratie te kwantificeren nog niet heeft plaatsgevonden.

Van Renselaar schrijft dat het voor slaafgemaakten van Engelse afkomst een “*grote teleurstelling*” is geweest dat het Engelse voorbeeld in Suriname niet werd nagevolgd.¹¹³ Ook Dikland stelt dat Nickerie bevolkt werd met slaven uit Barbados en Jamaica. Deze slaven bleven tot 1863 in slavernij, terwijl hun “*collega’s*” op de eilanden en aan de overkant van de Corantijn reeds in de jaren ’30 vrij waren.¹¹⁴ Heckers noemt zelfs dat Joseph Tyndall en Adam Stewart beiden met een slavenmacht van omennabij de honderd personen in Nickerie arriveerden.¹¹⁵ Dit werpt de vraag op in hoeverre de arbeiders op de Nickeriaanse plantages afkomstig waren uit Britse koloniale bezittingen.

Ook deze vraag is niet volledig te beantwoorden. Dit komt ten door maatschappelijke omstandigheden. De eerste planters vestigden zich in Nickerie vanaf 1797. De trans-Atlantische

¹⁰⁹ NL-HaNA, Alg. Rekenkamer / Comptabel Beheer, 2.02.09.08, inv.nr. 225, Charbon en Zoon.

¹¹⁰ Legacies of British Slave-Ownership, ‘Alexander Cruickshank – Profile & legacies summary.’ < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44187>> [geraadpleegd op 2 januari 2018].
<https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44187> & Legacies of British Slave-Ownership, ‘Alexander Cruickshank – Profile & legacies summary.’ < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44147>> [geraadpleegd op 2 januari 2018].

¹¹¹ Dikland, ‘Nieuw-Rotterdam.’

¹¹² NL-HaNA, 2.02.09.09, 228, Robert Kirk.

¹¹³ H.C. van Renselaar, ‘Colin, profeet van Coronie’ in: *Uit Surinaame’s Historie* (Amsterdam, 1973), 21.

¹¹⁴ Dikland, ‘Nieuw-Rotterdam.’

¹¹⁵ Heckers, *Het District Nickerie*, 75.

slavenhandel werd pas afgeschaft in 1807. Hierop ontstond een periode van smokkel.¹¹⁶ Om dit tegen te gaan werd in 1826 besloten tot het bijhouden van slavennamen in slavenregisters.

Toch bleef smokkel doorgaan. Dit blijkt uit de journalen van de gouverneur-generaal uit 1833, waar werd geschreven dat Nicholson probeerde gewelddadig slaven vanuit Berbice naar Nickerie te vervoeren.¹¹⁷ John Bent diende een aanklacht in tegen Nicholson, stellende dat Nicholson de Britse autoriteiten omkocht om in 1833 gewelddadig slaven te vervoeren uit Berbice naar Nickerie. Dientengevolge werd John Bent verbannen uit de kolonie Nickerie.¹¹⁸ Deze smokkel heeft hoogstwaarschijnlijk aangehouden. Zo noemde schreef Burnett dat N. de Wolff, posthouder van de Corantijn aan de kant van Berbice, die in 1840 werd aangeklaagd illegaal slaven uit Berbice naar Nickerie vervoerd zou hebben.¹¹⁹

Maar ook de aard van de bronnen staat een volledige kwantificatie in de weg. In de vroege periode was het mogelijk meer slaven mee te nemen maar werd dit minder goed geregistreerd. Engelse registers werden bijgehouden vanaf 1813, maar de eerste planters vestigden zich in Nickerie vanaf 1797. De namen van de slaven die zij bezaten in hun land van herkomst zijn dus niet te achterhalen. Ook zijn niet alle Britse slavenregisters online beschikbaar. Dit geldt voor de volledige dataset van Demarara, en dit is juist een gebied waar, zo bleek uit grafiek 3, veel Nickeriaanse planters vandaan kwamen.

Ook in Nickerie ontbreken gegevens. Dit geldt met name voor de vroege jaren. Zo bevat inventarisnummer 19, die de periode van 1830 tot 1838 beslaat, slechts 4 Nickeriaanse plantages, terwijl deze jaren voor een vergelijkend onderzoek het meest relevant zijn. Immers: hoe verder verwijderd van het moment van verhuizing, hoe kleiner de kans dat de betreffende slaafgemaakte nog in leven is. Slechts inventaris nummer 33 is compleet, maar deze beslaat de periode tussen 1851 en 1863 en is dus eigenlijk te ver weg om een valide beeld te schetsen. In bijlage 7 is weergegeven welke planters uit Britse koloniën afkomstig waren, maar van wie geen gegevens beschikbaar zijn.

Toch is in bijlage 8 een poging gedaan om zo ver mogelijk de aantallen slaafgemaakten die met hun meesters in Nickerie terecht zijn gekomen te kwantificeren. Dit is gedaan door eerst in de almanakken te kijken waar en van wanneer tot wanneer elke afzonderlijke planter actief is geweest. Uit dit onderzoek zijn slechts dertien slaafgemaakten naar voren gekomen die zowel in Britse koloniën als in Nickerie hebben geleefd. Dit gaat om Jan, Philippa en Annetta bij Vincent Abbensets, Sabina en

¹¹⁶ Zo werd er in 1822 nog een aanklacht gedaan tegen de schipper Charles Beverley, die slaven uit Berbice naar Nickerie zou smokkelen. Zie: British and Foreign State Papers, *Lieutenant-Governor Beard to William Ross, Post Holder, Correntyne*, Volume 10 (1822) <https://books.google.nl/books?id=KZIWAAAAMAAJ&pg=PA510&dq=Berbice+nickerie&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=Berbice%20nickerie&f=false> [geraadpleegd op 4 januari 2018].

¹¹⁷ HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv.nr. 8, 9 september 1833.

¹¹⁸ Ibidem.

¹¹⁹ Burnett, *Masters of all they suveyed*, 82. Burnett beschrijft dit in een voetnoot. Het archiefstuk waarop hij deze informatie baseert, is aangevraagd bij het archief in Guyana, maar de assistent-archivaris kon deze niet vinden.

Christina bij Carbin, Philida van Charbon en Quash, Louisa, Peggy, George, Francis, Bersey en Fanny bij Jane Rose Cruden.

Hierbij is het van belang om stil te staan bij het feit dat Sabina en Christina slechts zijn achterhaald doordat uit de journalen bleek dat Carbin de schoonzoon was van Abbensets. Het is aannemelijk dat er andere relaties waren die een uitwisseling van slaafgemaakten mogelijk maakten, maar waar twee eeuwen later geen vinger op te leggen valt.

Het Opperdistrict Nickerie biedt wellicht perspectieven een dergelijk onderzoek tot in diepere details uit te voeren. Zo is in bijlage 8 getoond dat Cameron uit dit district zeven mensen met zich mee heeft genomen. Ook is in bijlage 9 verwerkt welke slavenregisters van aanwezigen in het opperdistrict te vergelijken zijn met gegevens uit Berbice.

4.4 Onopgemerkte ambiguïteit

In Nickerie vestigden Britse planters zich sinds ver voor de afschaffing van de slavernij. Dit was mogelijk omdat het district destijds nog onder Brits gezag viel. Direct voor en na de afschaffing van slavernij in Brits-Guyana werd aan twee kanten geprobeerd het contact te beperken. Uit de vestigingsdata van planters lijkt dit met succes te zijn gebeurd. Toch stabiliseerde de situatie na verloop van tijd, en bleek het voor planters mogelijk om de grens over te steken en in Suriname te profiteren van het systeem van slavernij. Zo hebben meerdere mensen in zowel Britse als Nederlandse koloniën vergoedingen ontvangen voor de manumissie van hun slaafgemaakten.

Hoewel literatuur kort noemt dat planters hun slavenmachten meenamen in hun migratie, valt hierover door gebrekkig bronmateriaal nog weinig te stellen. Het feit dat het gebeurd is, is bewezen voor dertien personen. De kans is echter groot dat dit getal hoger lag. Van veel planters van wie bekend is dat zij in Britse koloniën slaven hielden, zijn bronnen niet aanwezig. Daarnaast zijn er kleine aanwijzingen dat er waarschijnlijk slaven zijn gesmokkeld van Berbice naar Nickerie.

Conclusie

De kaart van Nickerie op de titelpagina van deze scriptie, beschrijft dit gebied als ‘*tot nog toe onbekende landen.*’ Deze kaart dateert van 1819. Het district, ontgonnen vanaf 1797, bestond destijds nog maar net twintig jaar. Vijftien daarvan viel het onder Engels gezag. Hoewel Nickerie sindsdien aan grote veranderingen onderhevig is geweest, is de bekendheid niet toegenomen. Deze scriptie heeft geprobeerd een eerste stap te zetten om deze lacune op te vullen, door te beschrijven hoe slavernij in Nickerie zich ontwikkelde tussen 1820 en 1842.

De tot nu toe gebrekkige aandacht valt toe te dichten aan de aard van de Surinaamse historiografie. Deze besteedt te weinig aandacht aan regionale verscheidenheid.¹²⁰ Aangezien Nickerie laat werd ontgonnen en vanuit het oogpunt van Paramaribo een periferie lijkt te zijn, ontglipte het district aan het blikveld van historici.

Toch lijkt een onderzoek naar Nickerie aan te sluiten bij trends in de internationale historiografie. Hierin ligt de nadruk op verwevenheden in de koloniale samenleving en op grensoverschrijdende ontwikkelingen. Auteurs als Ballantyne, Novak, Harrold en Salafia, hebben reeds een begrippenapparaat gecreëerd om een vinger te leggen op dergelijke processen.¹²¹ Nickerie blijkt als grensdistrict een handig opstappunt te zijn om hun theorieën toe te passen.

Het is tevens deze geografische ligging die maakt dat historici Nickerie opmerkten in een specifiek narratief: dat van ontwikkeling naar emancipatie. Immers, het is bekend dat Brits-Guyana een belangrijke rol heeft gespeeld in de ontwikkeling in de richting van het Nederlandse emancipatiebesluit.¹²² Sinds 1834 presenteerde dit land zich als ideologisch superieure voorloper. Dit zorgde voor onrust in de Nickeriaanse plantagesamenleving, waar bovendien het aantal slaafgemaakten dat het district ontvluchtte, toenam.¹²³

Dit zou doen verwachten dat 1834 een breukmoment vormde in de Nickeriaanse slavernij. Door de journalen van de landdrost te bestuderen, blijkt dat 1834 inderdaad de nodige agitatie teweegbracht. Door echter ook de decennia voor en na dit jaar te bestuderen, blijkt dat het beter is om te spreken van een continue golfbeweging, maar blijkt wel dat verschijnselen die reeds voor 1834 voorkwamen, zoals ontvluchtingen en een communicatieverbod, na 1834 een politieke aard kregen.

Deze journalen van de landdrost maakten het mogelijk om een gelaagd beeld te schetsen van de Nickeriaanse verhoudingen, waarin de *agency* van verschillende actoren aan bod kwam. Zo bleken verschillende individuen op een andere manier te functioneren. De overheid zag de Britse emancipatie als dreiging, waardoor autoriteiten probeerden maatregelen te ondernemen zoals een communicatieverbod en extra militaire controle. Slaafgemaakten staken de grens over. Indianen

¹²⁰ Van Stipriaan, *Overvloed en stiltes*, 5.

¹²¹ Ballantyne, ‘the Limits of British Imperial History’, 449 – 452, Novak, ‘The flexible territoriality of borders’, 741-767, Harrold, *Border war*, 209-214, Salafia, *Slavery’s borderland*, 1 – 15.

¹²² Siwipersad, *De de afschaffing van de Surinaamse slavernij*.

¹²³ Buddingh, *De geschiedenis van Suriname*, 185.

wisten gebruik te maken van de situatie door een hogere betaling te eisen, maar eigenaren waren ambigu. Enerzijds wilden zij de ontvluchtingen beperken, anderzijds bleven ze afhankelijk van de contacten over de grens.

Toch waren de journalen geschreven vanuit het perspectief van de landdrosten, die redeneerden vanuit een hiërarchisch discours. De journalen rechtvaardigen impliciet de eigen politiek. Door slaafgemaakten te betitelen als ‘eigendom’ van planters, leken vluchtpogingen een onteigening van bezit en zo een misdaad. Slaafgemaakten werden betiteld als misdadigers die in goede banen geleid moesten worden, terwijl zij in feite slechts op zoek waren naar een beter leven. Dit laat wederom zien dat, zoals Saïd ons attendeerde, macht- en kennisstructuren onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn.¹²⁴

Derhalve zijn ook Surinaamsche Almanakken en slavenregisters geraadpleegd. Zo werd ‘minder subjectieve’ informatie achterhaald over de levensloop van individuen. Hieruit bleek dat op meerdere manieren misbruik is gemaakt van de confrontatie tussen twee systemen. Zo wisten planters geld te ontvangen. Helaas valt niet te kwantificeren om hoeveel mensen dit ging, maar hoogstwaarschijnlijk zijn slaafgemaakten de grens over gesmokkeld.

Hoewel de combinatie van verschillend archiefmateriaal heeft geleid tot een genuanceerde visie, is het van belang stil te staan bij het feit dat ook aan dit onderzoek keuzes voorafgingen die het resultaat hebben bepaald. Zo is bewust de keus gemaakt om toe te spitsen op de politieke ontwikkelingen en sociale vervlechtingen van het gebied. Dit had als gevolg dat de economie van het district, die zeker ook zeker een drijvende werking had, minder is belicht. Daarnaast is het zo dat internationale archieven meer aandacht behoeven om een dergelijk onderzoek in volledigheid af te ronden. Ook het Nederlandse Nationaal Archief bevat meer bronnen die tot vernieuwende inzichten over de regio zouden kunnen leiden. Dit alles lag buiten het bereik van deze scriptie, maar biedt interessante onderzoeksmogelijkheden voor de toekomst.

Nickerie heeft zich jarenlang bevonden op de grens tussen emancipatie en slavernij. Volgens Harrold leidde een dergelijke positie tot conflicten, volgens Salafia tot een gematigde status quo. Nickerie lijkt in eerste opzicht aan te sluiten bij Salafia. Hierin leken planters hinder te ondervinden van de grens, maar zichzelf in de vingers te snijden. Immers, zij maakten een daadkrachtige bestrijding van de problematiek onmogelijk door contact te onderhouden met de naburige, geëmancipeerde koloniën. Echter, door bronnen toe te voegen die redeneerden uit een minder hiërarchisch discours, bleek dat planters slim manoeuvreerden en middels een pragmatische omgang met de grens wisten te profiteren van twee systemen. De grens was dus een fysieke en mentale scheidslijn tussen twee werelden, maar bleek geenszins gesloten.

¹²⁴ Edward W Saïd, *Cultuur en Imperialisme* (New York 1993), 131.

Bronvermelding

Literatuur

- Ballantyne, Tony, 'Religion, Difference, and the Limits of British Imperial History', *Victorian Studies* 47:3 (2005) 427-455.
- Buddingh, *De geschiedenis van Suriname* (Amsterdam, 2012).
- Burnett, Graham, *Masters of all they suveyed: Exploration, geography, and a British El Dorado* (Chicago, 2001), 81.
- Drescher, Seymour, 'The long goodbye: Dutch capitalism and anti-slavery in comparative perspective', *American Historical Review* 99 (1994), 44-69. Emmer, Peter, *The Dutch slave trade, 1500 – 1850* (Oxford, 2006).
- Fatah Black, Karwan, 'Paramaribo as Dutch and Atlantic nodal point, 1640 – 1795' in: Oostindie, Gert & Jessica V. Roitman (eds.), *Dutch Atlantic Connections, 1680 – 1800*. (2014), 52 – 71.
- Fatah Black, Karwan, 'Suriname en de wereld, 1650 – 1800; Een Atlantisch en mondiaal perspectief', *OSO – Tijdschrift voor Surinamistiek en het Caraïbisch gebied* 30:1, (2012), 177 – 191.
- Getrouw, C.F.G. *De stemming van de bevolking voor, tijdens en na de emancipatie van de slaven in Suriname* (1954).
- Goslinga, *The Dutch in the Caribbean and in Surinam, 1791/5 – 1942* (1990).
- Graves, Benjamin, 'Can the subaltern speak?', *Postcolonial Web* (1998) <<http://www.postcolonialweb.org/poldiscourse/spivak/spivak2.html>> [geraadpleegd op 25 oktober 2017].
- Harrold, Stanley, *Border war: Fighting over slavery before the Civil War* (Chapel Hill, 2010), 209-214.
- Heckers, A.A., *Het District Nickerie. Geographische aantekeningen en geschiedkundig overzicht, met kaarten*. (Paramaribo, 1923).
- Hira, Sandew, *Van priary tot en met De Kom: De geschiedenis van het verzet in Suriname, 1530 – 1940* (Rotterdam, 1982).
- Van der Houven van Oordt, A.J., *Het regeerings-reglement van Suriname* (Utrecht, 1895).
- Hoy, D.C., 'Post-critique: Judith Butler' in: D.C. Hoy, *Critical resistance. From poststructuralism to post-critique* (Cambridge 2004), 93-100.
- Ishmael, Odeen, *The Guyana story – From earliest times to independence* (Bloomington, 2013),
- Ishmael, Odeen, *The Guyana story – From earliest times to independence* (Bloomington, 2013),

- Klinkers, Ellen, 'De zending onder de plantageslaven in Coronie', *OSO – Een halfjaarlijkse uitgave van de stichting instituut ter bevordering van de Surinamistiek* 13:1 (april 1994), 26 – 42.
- Koeman, C., *Bibliography printed maps Suriname*, no. 43 (1973).
- Maak de Surinaamse slavenregisters openbaar, *De Surinaamse slavenregisters* (2018) < <http://www.ru.nl/slavenregisters/surinaamse-slavenregisters/>> [geraadpleegd op 12 januari 2018].
- Marques, João Pedro, 'Introduction', in: Seymour Dresscher & Pieter C. Emmer, *Who abolished slavery? Slave revolts and abolitionism – A debate with João Pedro Marques* (2010), 3 – 82
- Paolo Novak, 'The flexible territoriality of borders', *Geopolitics* 16:4 (2011) 741-767.
- Oostindie, Gert, 'British capital, industry and perseverance' versus Dutch 'old school'? – The Dutch Atlantic and the takeover of Berbice, Demarara and Essequibo, 1750 – 1815' *BMGN – Low countries historical review* 17:4 (2012), 28 – 55.
- Oostindie, Gert, 'Dutch Atlantic decline during 'the Age of Revolution' in: Oostindie, Gert & Jessica V. Roitman (eds.), *Dutch Atlantic Connections, 1680 – 1800*. (2014), 309 – 339.
- Oostindie, Gert & Jessica V. Roitman (eds.), *Dutch Atlantic Connections, 1680 – 1800 – Linking empires, bridging borders* (2014).
- Oostindie, Gert Jan, *Het paradijs overzee, de 'Nederlandse' Caraïben en Nederland* (Amsterdam, 1997).
- Raben, Remco, 'A new Dutch imperial history? Perambulations in a prospective field', *BMGN – Low countries historical review* 128.1 (2013) 5-30.
- Van Renselaar, H.C., 'Colin, profeet van Coronie' in: *Uit Surinaame's Historie* (Amsterdam, 1973).
- Saïd, Edward W., *Cultuur en Imperialisme* (New York 1993).
- Saïd, Edward W., *Orientalism* (New York 1978).
- Matthew Salafia, *Slavery's borderland: Freedom and bondage along the Ohio River* (Philadelphia, 2013).
- Siwpersad, Jozef P. 'Emancipation in British Guyana and its influence on Dutch policy regarding Surinam' in: David Richardson (red.), *Abolition and its aftermath: The historical context 1790 – 1916* (2013), 168 – 180.
- Siwpersad, Jozef P., *De Nederlandse regering en de afschaffing van de Surinaamse slavernij (1833-1863)* (Groningen, 1979).
- Siwpersad, Jozef P., *Gij zijt blank en wij zijn zwart* (Den Haag, 2009).
- Smith, John David, 'Stanley Harrold. Border war: Fighting over slavery before the civil war' in: *The American Historical Review* 116:5 (December 2011), 1496-1497.

- Van Stipriaan, Alex, *Overvloed en stiltes in de geschiedenis van slavernij en marronage in Suriname in de laatste halve eeuw* (2013).
- Van Stipriaan, Alex, *Surinaams Contrast* (Leiden 1993).
- Trouillot, Michel-Rolph, *Silencing the Past: Power and the production of history* (Boston, 1995).
- Wells, Jonathan Daniel, 'Review: Slavery's borderland: Freedom and bondage along the Ohio River, Matthew Salafia' in: *American Nineteenth Century History* 15:2 (2014), 219-220.
- Webber, Albert Raymond Forbes, *Centenary History and Handbook of British Guyana* (1931) Wolbers, Julien, *Geschiedenis van Suriname* (Amsterdam, 1861).
- Zeegelaar, *Suriname en de opheffing van de slavernij*, (1871

Archivalia

Archiefstukken in het Brits nationaal archief

British Guiana Dispatches (aangevraagd)

- TNA, PRO 30/35/18 – British Guiana Dispatches. To the Secretary of State. Entry book. Vol. 1.

Slavenregisters Barbados 1817 (online geraadpleegd op <https://search.ancestry.co.uk/search/db.aspx?dbid=1129>)

- TNA, T71/523 – Barbados: Index, 1817.

Slavenregisters Berbice 1818 (online geraadpleegd op <https://search.ancestry.co.uk/search/db.aspx?dbid=1129>)

- TNA, T71/437 – Berbice, 1818.

Slavenregisters Grenada 1817 (online geraadpleegd op <https://search.ancestry.co.uk/search/db.aspx?dbid=1129>)

- TNA, T71/264 – Grenada: St. George: increase and decrease.

Slavenregisters Trinidad 1813 (online geraadpleegd op <https://search.ancestry.co.uk/search/db.aspx?dbid=1129>)

- TNA, T71/501 – Trinidad: Plantation slaves.

Slavenregisters St. Vincent 1817 (online geraadpleegd op <https://search.ancestry.co.uk/search/db.aspx?dbid=1129>)

- TNA T71/494 – St. Vincent. Index.

Archiefstukken in het Nederlands nationaal archief

Journalen van de gouverneur generaal Van Heeckeren

- NL-HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv.nr. 10
- NL-HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv.nr. 24
- NL-HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv.nr. 69

Rekenkamer/ Comptabel Beheer

- NL-HaNA, Alg. Rekenkamer / Comptabel Beheer, 2.02.09.08, inv.nr. 225, Charbon en Zoon.
- NL-HaNA, Alg. Rekenkamer / Comptabel Beheer, 2.02.09.08, inv.nr. 225, Robert Kirk.

Archiefstukken in het Surinaams nationaal archief

Journalen van de landdrost van Nickerie

(online

geraadpleegd

op:

[http://www.gahetna.nl/collectie/archief/ead/index/eadid/1.05.11.10/node/c01%3A1.c02%3A3./open/c01:1.c02:3.#c01:1.c02:3\).](http://www.gahetna.nl/collectie/archief/ead/index/eadid/1.05.11.10/node/c01%3A1.c02%3A3./open/c01:1.c02:3.#c01:1.c02:3).)

- NA Suriname, Drostambt Nickerie / Cie Taxatie Paramaribo, 1.05.11.10, inv.nr. 1
- NA Suriname, Drostambt Nickerie / Cie Taxatie Paramaribo, 1.05.11.10, inv.nr. 2
- NA Suriname, Drostambt Nickerie / Cie Taxatie Paramaribo, 1.05.11.10, inv.nr. 3
- NA Suriname, Drostambt Nickerie / Cie Taxatie Paramaribo, 1.05.11.10, inv.nr. 4

Slavenregisters Suriname

- NAS Slavenregisters InvNr 3, fo. 1665 (Privé-eigendom Abbensets).
- NAS Slavenregisters InvNr 11, fo. 2382 (Privé-eigendom Cameron).
- NAS Slavenregisters InvNr 13, fo. 2 (Privé-eigendom Abbensets).
- NAS Slavenregisters InvNr 19 fo. 3146a & b (Lochaber).
- NAS Slavenregisters, InvNr 19, fo. 3136 a t/m 3141b (Diamond).
- NAS Slavenregisters InvNr 19, fo. 3143a t/m 3144b (Forgue).
- NAS Slavenregisters InvNr 20, fo. 4399a t/m 4402b (Union 1/3).
- NAS Slavenregisters InvNr 20, fo. 4403a a t/m 4408b (Union 2/3).
- NAS Slavenregisters InvNr 20, fo. 4577 a + b (Burnside).
- NAS Slavenregisters InvNr 27, fo. 1538 (Privé-eigendom John Cameron).
- NAS Slavenregisters InvNr 33, 2023 t/m 2042 (Burnside).
- NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2118 & 2119 (Krappahoek).
- NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2120 t/m 2124 (Lot 32, 33, 34).
- NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2125 t/m 2128 (Margarethenburg).
- NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2184 (Plaisance).
- NAS Slavenregisters InvNr 43, fo. 5241 (Privé-eigendom John Cameron).

Databanken

UCL: Legacies of British Slaves-ownership

- Legacies of British Slave-Ownership, 'Alexander Cruickshank – Profile & legacies summary.' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44147> > [geraadpleegd op 2 januari 2018].
- Legacies of British Slave-Ownership, 'Alexander Cruickshank – Profile & legacies summary.' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44187> > [geraadpleegd op 2 januari 2018].
- Legacies of British Slave-Ownership, 'Alexander MacDonald of Surinam – Profile & legacies summary.' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146648019> > [geraadpleegd op 2 januari 2018].
- Legacies of British Slave-Ownership, 'George Cruden of Surinam, Profile & Legacies Summary' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146648017> > [geraadpleegd op 31 december 2017].
- Legacies of British Slave-Ownership, 'James Balfour of Surinam, Profile & Legacies Summary' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146648519> > [geraadpleegd op 31 december 2017].
- Legacies of British Slave-Ownership, 'Jan Adam Charbon, Profile & Legacies Summary' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/45229> > [geraadpleegd op 31 december 2017].
- Pieter Anthony Charbon, Profile & Legacies Summary'
- Legacies of British Slave-Ownership, 'John Bent, Profile & Legacies Summary' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/382385749> > [geraadpleegd op 31 december 2017].
- Legacies of British Slave-Ownership, 'Joseph Tyndall – Profile & legacies summary.' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146650719> > [geraadpleegd op 2 januari 2018].
- < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/45229> > [geraadpleegd op 31 december 2017]
- Legacies of British Slave-Ownership, 'Pieter Elias Charbon, Profile & Legacies Summary' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146630434> > [geraadpleegd op 31 december 2017].

Slaves & Highlanders

- Alston, David, 'James Balfour,' *Slaves & Highlanders* <http://www.spanglefish.com/slavesandhighlanders/index.asp?pageid=607712> [geraadpleegd op 02-01-2018].
- Alston, David, 'John Simson (Ferintosh),' *Slaves & Highlanders* <<http://www.spanglefish.com/slavesandhighlanders/index.asp?pageid=441887>> [geraadpleegd op 04-01-2018].
- Alston, David, 'Will of William Fraser, Berbice,' *Slaves & Highlanders* <<http://www.spanglefish.com/SlavesandHighlanders/index.asp?pageid=164896>> [geraadpleegd op 04-01-2018].

Surinaamse erfgoed documentatie

- Dikland, Philip, 'De koffieplantage Margarethenburg' in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (januari 2005).
- Dikland, Philip, 'Nieuw-Rotterdam' in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (2013).
- Dikland, Philip, 'Suikerplantage Hazard aan de Nickerierivier' in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (2003).
- Dikland, Philip, 'Suikerplantage Paradise aan de Nickerierivier' in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (2003).

Kranten

- Algemeen Handelsblad, "INGEZONDEN STUKKEN. SURINAME." (Amsterdam, 25-10-1842) <<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010072680:mpeg21:a0053>> [Geraadpleegd op 26 december 2017].
- Anti-slavery reporter, 'British slaveholders living in Surinam (01-06-1861)' <[> geraadpleegd op 25 december 2017].
- British and Foreign State Papers, *Lieutenant-Governor Beard to William Ross, Post Holder, Correntyne*, Volume 10 (1822)
- Guyana Chronicle E-Paper, 'Guyana chronicle emancipation supplement' (1 augustus 2014) <> geraadpleegd op 3 december 2017.
- The Evangelical magazine and missionary chronicle (Londen, 1854) <<https://books.google.nl/books?id=z6cNAAAQAAJ&dq=British%20subjects%20living%20in%20nickerie&hl=nl&pg=PA132#v=onepage&q&f=false>> [geraadpleegd op 5 januari 2018].

Surinaamsche Almanakken

- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1820* (Paramaribo, 1819), 49 – 84.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1821* (Paramaribo, 1 april 1820), 19 – 58.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1825* (Paramaribo, 20 augustus 1824), 43 – 84.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1827* (Paramaribo, 28 juli 1825), 43 – 84.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1828* (Paramaribo, 1 juli 1827), 59 – 104.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1829* (Paramaribo, 1 september 1828), 41 – 86.

- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1830* (Paramaribo, 1 september 1829), 51– 96.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1831* (Paramaribo, 1 september 1830), 57 – 102.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1832* (Paramaribo, 31 augustus 1831), 67 – 112.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1833* (Paramaribo, 15 augustus 1832), 69 – 114.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1834* (Paramaribo, 15 september 1833), 65 – 110.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1835* (Paramaribo, 15 september 1834), 63 – 121.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1836* (Paramaribo, 1 juli 1835), 59 – 102.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1837* (Paramaribo, 1836), 57 – 100.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1838* (Paramaribo, 1837), 57 – 100.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1839* (Paramaribo, 1838), 57 – 100.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1840* (Paramaribo, 1839), 57 – 100.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1841* (Paramaribo, 1840), 59 – 102.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1842* (Paramaribo, 1841), 59 – 100.
- 'Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeurs' in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1843* (Paramaribo, 1842), 57 – 100.

Bijlagen

Bijlage 1: Binnengekomen schepen, absoluut¹²⁵

In onderstaande tabel staan de absolute aantalen schepen die in Nickerie binnenkwamen. Deze gegevens zijn achterhaald door in de journalen van de landdrost te tellen waar schepen vandaan kwamen. De verschillende steden zijn gegroepeerd per land van herkomst.

Van de jaren 1821 en 1822 zijn geen gegevens beschikbaar. In 1823 zijn te veel gegevens verloren voor een representatief beeld. In 1831 en 1842 zijn slechts de eerste kwartalen aanwezig.

18 ...	Nederland				Suriname			Britse koloniën					Groot-Brittannië			Amerika								Overig	Tot
	Rotterdam	Amsterdam	Middelburg	Curacao	Paramaribo	Saramaccat	Opperdistrict	Corantijn	Berbice	Demarara	Barbados	Antigua	Glasgow	Gloucester	Belfast	Boston	Hatford	New York	Eden Town	New Haven	Sint	Plymouth	Cayenne	Zweden	
Br en gt					Gouvernementspost, - resolutiën, personenvervoer, betalingen, journalen, bouw- materiaal.			Levensmiddelen, personenvervoer.					Drank			Drank							-	-	
Ha alt	Katoen, koffie, suiker, cacao				Administratie, personen, (vb: verlof, terechtgesteld).			-					Melasse			Melasse							-	-	
20	4	1	0	0	3	1	0	0	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13
21	-																								
22	-																								
23	-																								
24	4	1	0	0	3	1	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12
25	1	1	0	0	1	1	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
26	3	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
27	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
28	1	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	6
29	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	1	0	0	0	0	0	7
30	2	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0	12
31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
32	2	2	0	0	9	2	3	5	3	1	5	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	50
33	2	0	1	1	13	3	3	0	2	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	1	0	0	1	0	30
34	0	0	0	0	21	2	4	0	2	4	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	1	37
35	2	0	0	0	12	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	18
36	1	5	0	0	13	0	2	0	1	0	0	0	0	2	0	3	2	1	0	0	0	0	0	0	30
37	2	3	0	0	16	0	7	0	0	0	0	0	0	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	33
38	4	2	0	0	20	0	1	0	1	1	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	32
39	4	2	0	0	18	1	2	0	2	1	0	0	0	0	0	3	0	2	0	0	0	0	0	0	35
40	3	4	0	0	18	0	15	1	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	49
41	2	5	0	0	13	2	12	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	2	0	0	0	0	0	0	40
42	3	1	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	11

¹²⁵ NA Suriname, 1:05:11:10, I – 4.

Bijlage 2: Binnengekomen schepen per land, absoluut en relatief.

Onderstaande tabel bouwt voort op bijlage 1, maar heeft daarbij de getallen per land opgeteld en uitgerekend hoe dit er relatief uit ziet. De landen Zweden en Cayenne zijn om het overzichtelijker te houden en vanwege het dusdanig kleine aandeel weggelaten.

18...	Nederland		Suriname		Britse koloniën		Groot-Brittannië		Amerika		Tot.
Brengt			Gouvernementspost, -resolutiën, personenvervoer, betalingen, journaalen, materialen voor gebouwen.		Levensmiddelen, personenvervoer.		Drank		Drank		
Haalt	Katoen, koffie, suiker, cacao		Administratie, personen, verlof, terechtgestelden). (vb:		-		Melasse		Melasse		
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	
1820	5	40	4	31	3	23	1	1	0	0	13
1821	-										
1822	-										
1823	-										
1824	5	42	4	33	3	25	0	0	0	0	12
1825	2	30	2	30	3	40	0	0	0	0	7
1826	4	66	2	33	0	0	0	0	0	0	6
1827	3	75	1	25	0	0	0	0	0	0	4
1828	3	50	2	33	0	0	0	0	1	17	6
1829	0	0	2	29	0	0	0	0	5	71	7
1830	3	25	2	16.5	2	16.5	0	0	5	42	12
1831	0	0	0	0	4	100	0	0	0	0	4
1832	4	8	14	28	30	60	0	0	2	4	50
1833	4	14	19	66	2	7	1	3	3	10	29
TOT.	33	22	52	35	47	31	2	0,1	16	11	150
1834	0	0	27	64	6	14	6	14	3	7	42
1835	2	11	13	72	0	0	0	0	3	17	18
1836	6	18	15	45	1	3	7	21	6	18	33
1837	5	14	23	66	0	0	3	9	2	6	35
1838	6	19	21	66	2	6	2	6	1	3	32
1839	6	17	21	60	3	9	0	0	5	14	35
1840	7	15	33	67	7	15	0	0	1	2	48
1841	7	17.5	27	67,5	1	2,5	0	0	5	12.5	40
1842	4	37	4	37	0	0	0	0	3	27	11
TOT	43	15	184	57	20	12	18	6	29	10	294

Bijlage 3: Aantal vluchten¹²⁶

De aantallen vluchten zijn gevonden door te tellen hoe vaak vluchten werden genoemd in de journalen van de landdrost tussen 1820 en 1842. Er is bij elke vluchtpoging voor zo ver mogelijk gekeken om hoeveel mensen het ging, hoeveel vluchters met succes vluchtten, en van welke plantages zij afkomstig waren.

Jaar	Pogingen	Aantal mensen	Slagen:	Plantages
1820	0 (oproer)	0	0	Hoop
1821	Geen gegevens	-	-	
1822	Geen gegevens	-	-	
1823	0	-	-	
1824	4	13 + “enkelen”	“enkelen” lukte, 5 gelukt; 8 mislukt.	Gloucester, Waterloo, Krappahoek, onbekend.
1825	2	7	7 mislukt.	Onbekend.
1826	1	4	4 gelukt.	Krappahoek
1827	0	0	-	
1828	0	0	-	
1829	0	0	-	
1830	0	0	-	
1831 (1 ^e kwart)	1	10	10 mislukt.	Nursery
1832	0	0	-	
1833	1	2	2 gelukt.	
1834	7	21	20 gelukt; 1 mislukt.	Gloucester, Lot no 1, Waterloo x 4.
1835	1	3	3 gelukt.	L’Espérance
1836	0	0	-	
1837	7	17	17 gelukt.	Providence, Locharber, Waterloo, Lot 1, Forgue, Nursery.
1838	4	10	8 gelukt; 2 mislukt.	Nursery, Waterloo, Margaretenburg.
1839	7	11	10 gelukt; 1 mislukt.	Waterloo, Paradise, Nursery, Forgue.
1840	12	27	3 gelukt; 24 mislukt.	Botany bay, Margaretenburg, Plaisance, Waterloo, militaire post, Potosi, Nursery, Paradise.
1841	1	1	?	Paradise
1842	1	1	?	Onbekend
Tot.	49	Meer dan 127	72 gelukt; 53 mislukt – 2 onbekend.	

¹²⁶ NA Suriname, 1:05:11:10, I – 4.

Bijlage 4: Aantal gevluchte mensen per plantage¹²⁷

Deze tabel is gebaseerd op dezelfde gegevens als bovenstaande tabel. Er is gekeken waar de vluchters vandaan kwamen, en in hoeverre zij hun vluchtpogingen met succes ondernamen.

	Onbekend	Botany Bay	L'Espérance	Forgue	Gloucester	Lochaber	Lot No. 1	Krappahoek	Margarethenburg	Nickeriepunt	Nursery	Paradise	Plaisance	Potosi (ODN)	Providence	Waterloo	Totaal
Totaal	18	1	3	7	4	1	5	9	4	1	25	5	1	7	5	31	127

Bijlage 5: Aantal gevluchte mensen per seizoen¹²⁸

Deze tabel is gebaseerd op dezelfde gegevens als bovenstaande tabel. Er is gekeken waar de vluchters vandaan kwamen, en in hoeverre zij hun vluchtpogingen met succes ondernamen.

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Totaal
Totaal	11	13	7	9	10	1	16	19	10	9	15	7	127

¹²⁷ Ibidem.

¹²⁸ Ibidem.

Bijlage 6: Planters in het opperdistrict

In deze tabel zijn gegevens uit de Surinaamse almanakken geïntegreerd met informatie uit verschillende databanken. De Surinaamse almanakken brachten jaarlijks een lijst waarop per plantage stond weergegeven wie de eigenaren, administrateurs en directeuren waren.¹²⁹ De data in de tabel betreffen de datum van uitgave van de almanak, die telkens een jaar vroeger is dan het jaar in de titel van de almanak. Immers: de almanakken werden uitgebracht het jaar voorafgaand aan het jaar dat de almanak besloeg.

In de eerste kolom van de tabel, staat elk individu dat tussen 1820 en 1842 een plantage heeft op deze lijst in het district Nickerie bevond de naam weer gegeven. In de tweede kolom staat weergegeven op welke plantages deze persoon actief was, als wat, en van wanneer tot wanneer. Deze personen zijn vervolgens allemaal opgezocht in de databanken Ancestry, Genealogie Online, *Legacies of British Slave-Ownership*, *Slaves and Highlanders*, Surinaamse erfgoed documentatie, Paul Koolen, *Transcriptie TNA, CO-111/28* (Februari 2015). Ook zijn de journalen van de landdrost geraadpleegd. Deze informatie is verwerkt in kolom 3, waar de afkomst van de planters staat, kolom 4, waar staat of de planter in persoon aanwezig was, en kolom 5, waarin staat wat zoal over de planter bekend is.

Naam	Plantage, functie, periode zoals in Almanak	Afkomst	Pre-sent	Bekend
Vincent Abbensets (ook Abbensetz)	Standvastigheid – eigenaar 1827 – 1829. Lochaber – directeur 1827 t/m 1841. (verlaten sinds 1839) Glensander – directeur 1827 t/m 1839. Plaisance – directeur 1829 – 1837. Krappahoek (Lot 10/11) – directeur 1831 – 1838.	Geboren in Berbice; alwaar vader L.C. Abbensets twee plantages bezat. Komt uit een Nederlandse familie.	Ja	Zoon van Lodewijk Christoffel Abbensets. L.C. Abbensets komt zelf niet in de almanakken voor, maar heeft volgens de journalen van de landdrost op 24 juni 1820 in cmpagnieschap met de heer Carbin een plantage gekocht, ¹³⁰ Carbin was immers de man van zijn dochter. ¹³¹ Hier had hij in 1818 noodgedwongen zijn plantage vanwege schulden moeten verkopen. Tussen 1821 en 1822 moet hij zich gevestigd hebben in Nickerie. Op 26 januari 1827 overleed hij. ¹³² Zijn zoon Vincent nam het eigendom over.
A. Allan	Botany Bay – directeur 1827 – 1837.	?	?	In de Britse koloniën waren dusdanig veel mensen met de achternaam Allan dat over hem geen zekere uitspraak gedaan kan worden. Was tevens directeur van plantage Hope in het opperdistrict, tussen 1828 en

¹²⁹ ‘Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeuren’ in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1820* (Paramaribo, 1819), tot en met ‘Naamlijst der plantaadjen en gronden aanwijzende de grootte der concessiën en derzelver product, zoo ook de namen der Heeren eigenaren, administrateurs en directeuren’ in: *Surinaamsche almanak voor het jaar 1843* (Paramaribo, 1842), 57 – 100.

¹³⁰ NA Suriname, 1:05:11:10, I, 24 juni 1820.

¹³¹ Philip Dikland, ‘De koffieplantage Margarethenburg’ in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (januari 2005).

¹³² NA Suriname, 1:05:11:10, I, 26 januari 1827.

				1837.
James Balfour	Waterloo – eigenaar 1820 - 1841 directeur 1832 – 1841 & administrateur 1820 – 1841. Krappahoek – ½ administrateur 1839, administrateur 1840 – 1841.	Demarara. ¹³³	Ja	Op deze plantage werd al in 1832 gewerkt met een stoommolen.¹³⁴ Op 17 april 1833 een brand op de plantage.¹³⁵ Volgens Dikland bezat Balfour ook plantages Forgue en Providence en kostgrond Hazard. Dit staat echter niet in de almanakken. Toch lijkt dit aannemelijk, want Balfour zijn opvolger is wel eigenaar van deze gronden.¹³⁶ Het opkopen van plantages was een slimme manier om aan meer slaven te komen: hij kocht de slavenmacht van ex-eigenaren op. Na zijn dood in 1841, erft Kirke de plantages. Vermoedelijk was dit zijn zwager.¹³⁷ Balfour was afkomstig uit Demarara. Volgens de database Slaves & Highlanders kwam hij in Nickerie in 1821.¹³⁸ Echter, Heckers laat zien dat Balfour reeds in 1816 in de kolonie actief was als assistent-commissaris.¹³⁹ Balfour had een kind bij een slavin.¹⁴⁰ Er zijn in 22 jaar 31 veel ontvluchtingen gemeld bij de journalen van de landdrost. Ook hebben een aantal

¹³³ Legacies of British Slave-Ownership, 'James Balfour of Surinam, Profile & Legacies Summary' <<https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146648519>> [geraadpleegd op 31 december 2017].

¹³⁴ Legacies, 'James Balfour.'

¹³⁵ NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 18 april 1833.

¹³⁶ Philip Dikland, 'Suikerplantage Hazard aan de Nickerierivier' in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (2003).

¹³⁷ David Alston, 'James Balfour,' *Slaves and highlanders*

<http://www.spanglefish.com/slavesandhighlanders/index.asp?pageid=607712> [geraadpleegd op 02-01-2018].

¹³⁸ Alston, 'James Balfour.'

¹³⁹ Heckers, *Het District Nickerie*, p. 42.

¹⁴⁰ Alston, 'James Balfour.'

				slaafgemaakten klachten ingediend over mishandelingen en slechte omstandigheden. ¹⁴¹
Van Beerenstijn	Gloucester – directeur 1841 – 1842. Hamptoncourt directeur 1841 – 1842. Leadshall – directeur 1/3 1841 – 1842.	?	?	?
John Bent	Sarah – eigenaar & administrateur, 1820 – 1842. Burnside – eigenaar 1832 – 1833.	Demarara. ¹⁴²	Ja	Hoewel Bent zich bevond in het Opperdistrict, heeft hij van zich laten horen in het Nederdistrict. Hij diende namelijk een aanklacht in tegen Nicholson stellende dat Nicholson de Britse autoriteiten omkocht om in 1833 gewelddadig slaven te vervoeren uit Berbice naar Nickerie. De aanklacht bleek vals te zijn. Dientengevolge werd John Bent verbannen uit de kolonie Suriname. ¹⁴³ Bent kwam in 1813 naar Suriname gekomen om Britse eigendommen tegen Frankrijk te beschermen. Hij claimde gelden bij de emancipatie van Brits-Guyana, omdat hij nog geld leende aan de nieuwe eigenaar van zijn plantage in Demarara, Vrouw Anna. Dit geld heeft hij ontvangen. Wellicht zou het interessant zijn de slavenregisters van plantage Totness (waar Bent zich tussen 1820 en 1826 bevond) en Sarah (waar hij zich ook bevond, in Nickerie) te vergelijken met die van Vrouw Anna. ¹⁴⁴
R. Bent	Sarah – directeur 1832 – 1837.	?	?	?
Beuleetch	Good Intent – directeur 1839 – 1842.	?	?	?

¹⁴¹ NA Suriname, 1:05:11:10, 4, 31 augustus 1840.

¹⁴² Legacies of British Slave-Ownership, 'John Bent, Profile & Legacies Summary' <<https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/382385749>> [geraadpleegd op 31 december 2017].

¹⁴³ HaNA, 2.21.083, 8, 9 september 1833.

¹⁴⁴ Legacies, 'John Bent.'

Hermanus Johannes Braam	L'Espérance – eigenaar 1834, 1836 – 1838, administrateur 1834. Botany Bay – eigenaar 1838 – 1839. Krappahoek – administrateur 1839. ½	Nederland.	Ja	In de journalen van de landdrost wordt Braam genoemd als ambtenaar.¹⁴⁵ Zijn naam blijft tot 10 augustus 1835 genoemd worden.¹⁴⁶ L'Espérance is verlaten vanaf 1838.
Wed. Braam	Botany-bay – eigenaar, directeur en administrateur 1840 - 1842.	?	Ja	Neemt de plantage Botany Bay van haar man over. Vanaf 1836 wordt 'weduwe Braam' genoemd in de journalen, maar in de almanakken blijven de gronden nog tot 1839 op de naam van H.J. Braam staan.¹⁴⁷
W. Carbin (ook Carbyn of Carrebain)	Margarethenburg – eigenaar, directeur en administrateur van 1824 tot 1840. Lot No. 32, 33, 34 – administrateur 1826 – 1837.	Den Haag.	Ja	Carbin is zelf afkomstig uit Den Haag en kocht, tegelijk met Abbensets, plantages in Nickerie, namelijk op 24 juni 1820.¹⁴⁸ Toen Carbin zijn grond had gekregen begon hij meteen met bouwen, al voordat hij zijn Carbin trouwde met de dochter van Abbensets, derhalve sloten zij een compagnieschap op 31 december 1823.¹⁴⁹ Carbin was ook actief als Hoofdingelande, maar het is niet duidelijk vanaf wanneer.¹⁵⁰ Hij blijft actief in deze functie tot zijn dood.¹⁵¹ Hij overleed op 9 januari 1841.¹⁵² Zijn zoon T.G. Carbin neemt dan zijn gronden over.

¹⁴⁵ In het journaal van de landdrost van 21 november 1824 wordt genoemd dat hij 6 december 1824 zal arriveren. NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 21 november 1824.

¹⁴⁶ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 10 augustus 1835.

¹⁴⁷ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 16 juli 1836.

¹⁴⁸ NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 24 juni 1820.

¹⁴⁹ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 31 december 1823.

¹⁵⁰ De vroegste vermelding van Carbin in deze functie is op 29 september 1833. Zie: NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 29 september 1833.

¹⁵¹ Philip Dikland, 'Margarethenburg.'

¹⁵² NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 9 januari 1841.

				Hoewel Dikland meldt dat Carbin uit Den Haag afkomstig is, bevond zijn zoon zich tot voor zijn overlijden in Demarara. ¹⁵³
T.G. Carbin	Margarethenburgh – eigenaar 1843.	Demarara	Ja	Dit is de zoon van W. Carbin. Hij kwam na het overlijden van zijn vader naar Nickerie en nam plantage Margarethenburg over. ¹⁵⁴
W. Carbin & Co	Forgue – eigenaar 1824.	?	?	De naam van de firma van W. Carbin.
Charbon & Zn.	Krappahoek (Lot 10/11) – eigenaar 1820 – 1842. No. 32, 33, 34 – eigenaar 1826 – 1842.	Familie die was gehuisvest in Berbice, maar naar Rotterdam verhuisde. ¹⁵⁵	Nee	Charbon & Zn. Was een bedrijf gevestigd in Amsterdam. Vader Pieter Elias bezat plantages in Berbice (Standvastigheid, Cotton Tree, Hoop van Beter). Pieter Elias overleed voorafgaand aan de uitdeling van manumissiegelden maar zijn nabestaanden hebben voor Standvastigheid 10175 pond gekregen, en voor Hoop van Beter 6624 pond. Voor Cotton Tree kregen ze geen geld. Zoons Jan Adam en Pieter Anthony bleven koopmannen in Amsterdam en werden nu eigenaar van plantage Krappahoek in Nickerie, waarvoor zij in 1863 ook gelden ontvingen. ¹⁵⁶ Ze hadden deze grond gekocht van Willem Carbin, de eigenaar van Margarethenburg wiens dochter was getrouwd met Charbon!
William M. Christie Sr.	Botany Bay – eigenaar 1823 – 1825. Hope – eigenaar 1820 – 1838.	?	?	Op de verschillende databanken is geen informatie te vinden over Christie. Plantage Hope is verlaten vanaf 1838.

¹⁵³ Dit blijkt omdat zijn zoon Lodewijk na het overlijden van Carbin vanuit Demarara naar Nickerie kwam, zie: NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 14 januari 1841.

¹⁵⁴ 1:05:11:10, 3, 14 januari 1841.

¹⁵⁵ Legacies of British Slave-Ownership, 'Pieter Elias Charbon, Profile & Legacies Summary' <<https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146630434>> [geraadpleegd op 31 december 2017].

¹⁵⁶ Vergelijk: 1: Legacies, 'Pieter Elias Charbon', 2: Legacies of British Slave-Ownership, 'Jan Adam Charbon, Profile & Legacies Summary' <<https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/6301>> [geraadpleegd op 31 december 2017]; 3: Pieter Anthony Charbon, Profile & Legacies Summary' <<https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/45229>> [geraadpleegd op 31 december 2017]

William Christie Jr.	Botany Bay – directeur 1827 – 1838.	?	?	?
G. Cruden	Union – eigenaar 1820 – 1826 Good Intent – directeur tot 1820 Plaisance – 1/3 eigenaar 1820 – 1827 Leadshall – directeur tot 1820. Paradise – directeur tot 1820.	Barbados		Jaar van migratie onbekend. George Cruden overleed in 1819, volgens <i>Legacies</i> . Hij liet zijn bezit na aan zoons George Francis en Robert, aan zijn vrouw (een vrijgekochte gekleurde uit Barbados) Jane Rose en aan zijn broer Alexander. George Francis en Richard hadden ook nog een broer Alexander. ¹⁵⁷
Erv. George Cruden	Union – eigenaar 1828 Good Intent – eigenaar 1821 – 1842.	Barbados	?	Cruden liet zijn gronden na aan zijn zoons en aan zijn vrouw. ¹⁵⁸ Echter, in de almanakken staat dit soms ook geregistreerd als Erv. Cruden. Het is dan niet duidelijk om welke erfgenamen het gaat.
George Fancis Cruden	Union – eigenaar 1827. Good Intent, eigenaar 1820 – 1839.	Barbados	?	De creoolse zoon en erfgenaam van George Cruden.
Richard Cruden	Good Intent – directeur 1830 – 1837.	Barbados	?	De creoolse zoon en erfgenaam van George Cruden. Bevond zich tevens in Coronie.
Jane Rose Cruden	Longmay – eigenaar 1824 – 1837.	Barbados	?	De vrijgekochte gekleurde vrouw van George Cruden en moeder van Richard, George Francis en Alexander Cruden. Jane Rose haar naam staat in 1817 nog in de slavenregisters van Barbados. ¹⁵⁹
J.M. Erv. Cruden	Plaisance – directeur 1838 – 1842.	?	?	?
C.T. v. Cruden	Union – eigenaar tot 1820.	?	?	?
Alexander Cruickshank	Forgue – eigenaar voor 1820. Union – ½ directeur	St. Vincent.	Ja	Wordt op 6 oktober 1832 benoemd tot burgerofficier. Zweert op 11 oktober een eed. Maakt vanaf 29 oktober

¹⁵⁷ Legacies of British Slave-Ownership, 'George Cruden of Surinam, Profile & Legacies Summary' <<https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146648017>> [geraadpleegd op 31 december 2017].

¹⁵⁸ Legacies, 'George Cruden.'

¹⁵⁹ TNA, T71/523 – Barbados: Index.

	1820. Diamond – directeur 1824. Paradise – administrateur voor 1820. Plaisance – administrateur 1834 – 1836.			datzelfde jaar deel uit van het gezondheidsbestuur van het district, gezien de cholera-dreiging.¹⁶⁰ In St. Vincent bevond zich een Alexander Cruickshank die manumissiegelden ontving voor in totaal 30 slaven, maar het valt niet met zekerheid te zeggen of dit dezelfde A. Cruickshank betreft.¹⁶¹
R.A. en J. Cruickshank	Diamond – eigenaar 1830 – 1842. Union – eigenaar 1830 – 1842, administrateur 1828 – 1833. Paradise – eigenaar 1830 – 1842, administrateur 1827.	?	?	?
James Cruickshank	Paradise – directeur 1824 – 1842, 1/3 administrateur 1838 – 1842. Union – 1/3 administrateur 1828 – 1829, 1837 – 1842.	Vermoedelijk Demarara	Ja	Klaagt op 13 oktober 1827 dat slaafgemaakte Laurence (die zonder zijn gezag stond) aanstalten had gemaakt om samen met William van Fargue brand te stichten. Heeft duidelijk contact met Demarara – vaarde namelijk op 22 maart en op 26 oktober 1832 nog naar deze kolonie.¹⁶²
A. Dese	Paradise – directeur 1838 – 1842, 1/3 directeur 1842. Diamond – 1/3 administrateur 1838 – 1842. Union – 1/3 administrateur 1838 – eind. Hope – 1/3 administrateur 1838 –	Vermoedelijk Engelse afkomst.	?	Naam voor het eerst in de journalen vanaf 1833, echter komt pas na 1838 voor in de almanak. Hij werkt bij de plantages Diamond, Union en Fargue samen met J. Cruickshank en A. MacDonald, en bij de plantage Hope met G. Fraser en J. Gordon. Staat duidelijk in contact met Berbice; verzoekt meerdere

¹⁶⁰ NA Suriname, 1:05:11:10, 2: 6, 11 en 29 oktober 1832.

¹⁶¹ Legacies of British Slave-Ownership, 'Alexander Cruickshank – Profile & legacies summary.' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44187>> [geraadpleegd op 2 januari 2018] & Legacies of British Slave-Ownership, 'Alexander Cruickshank – Profile & legacies summary.' < <https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/44147>> [geraadpleegd op 2 januari 2018].

¹⁶² NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 22 maart en 26 oktober 1832.

	1842. Forgue – 1/3 administrateur 1838 – 1842.			malen zich naar deze kolonie te begeven. ¹⁶³ Wordt in 1859 aangeklaagd omdat hij als Britse staatsburger rijk is geworden met slavernij in Suriname. ¹⁶⁴
W. Evans	Waterloo – directeur 1841.	?	?	Volgt Balfour op als directeur van plantage Waterloo na overlijden Balfour. Verdwijnt echter een jaar later. Geen informatie over te vinden.
W. Ferrier	Buckleburg – eigenaar en administrateur 1830.	Grenada	?	William Ferrier bevindt zich in het Opperdistrict, alwaar hij eigenaar, directeur en administrateur is van plantage Cardross en Park. Hij staat nog in contact met mensen uit Berbice. Op 28 maart 1840 komt David Ferrier namelijk langs Nickeriepunt met een verzoek zijn broer William Ferrier in het Opperdistrict te bezoeken. ¹⁶⁵ Verder staat Ferrier tot 1819 nog op de slavenregisters van Grenada. ¹⁶⁶
W. Fraser	Forgue – eigenaar 1826 – 1830, directeur 1826 – 1830, administrateur 1827. Plaisance – eigenaar 1828 – 1840.	?	?	Ancestry beschrijft een Fraser die in 1823 verhuisde van Berbice naar Engeland. In Berbice bezat hij meer dan vijf plantages. In 1819 was hij aangeklaagd vanwege het excessief straffen van slaafgemaakten. Hij had vijf kinderen bij twee vrije gekleurde vrouwen, Mary Stuart en Elizabeth Swain Bannister. Zijn kinderen, die hij in Groot- Brittannië had laten scholen, erfden zijn bezit. De kinderen van Elizabeth Swain Bannister erfden zijn bezit in Suriname. George, zijn zoon, beheerde de plantage L'Esperence ¹⁶⁷ Het feit dat deze Fraser zich op moment van overlijden (1830) in Berbice

¹⁶³ NA Suriname, 1:05:11:10, 4, 25 november 1841.

¹⁶⁴ Anti-slavery reporter, 'British slaveholders living in Surinam'.

¹⁶⁵ NA Suriname, 1:05:11:10, 4, 29 maart 1840.

¹⁶⁶ TNA, T71/264 – Grenada: St. George: increase and decrease.

¹⁶⁷ David Alston, 'Will of William Fraser, Berbice,' *Slaves & Highlanders* <
<http://www.spanglefish.com/SlavesandHighlanders/index.asp?pageid=164896>> [geraadpleegd op 04-01-2018].

				bevond, en de plantage L'Espérance zich aan de Surinamerivier bevindt, spreekt tegen dat er een verbinding is tussen deze Frasers en de Frasers in Nickerie. Toch is het mogelijk dat hij slechts als eigenaar verbonden was met deze plantage. Ook in Jamaica bevond zich een William Fraser.
Erven W. Fraser	Forgue – eigenaar en directeur 1831 – 1842.	?	?	?
G. Fraser	Hope – eigenaar 1839 – 1842, directeur 1839 – 1842, 1/3 administrateur 1840 – 1842. Plaisance – eigenaar 1831 – 1842, directeur 1835.	?	?	De zoon van William Fraser. Zoals hierboven blijkt, is niet duidelijk of dit de Fraser uit Berbice is. ¹⁶⁸ Indien dat wel het geval is, heeft hij gebruik gemaakt van de situatie van emancipatie: hij ontving namelijk gelden na de Britse emancipatie, en bleef als eigenaar in Suriname actief. ¹⁶⁹ Hij is actief op plantage Hope, maar deze is wel verlaten vanaf 1838.
James. H. Gordon	Rhynie – eigenaar, directeur en administrateur 1825 – eind. Litt. 1 – eigenaar, directeur en administrateur 1829 – eind. Locharber – eigenaar 1839 – 1840, directeur 1827, 1835.	?	Ja	Deze naam komt dusdanig vaak voor dat niet met zekerheid te zeggen is of de bronnen de juiste James Gordon betreffen. In de almanak komt Gordon zijn naam voor vanaf 1825, maar in de journalen komt zijn naam reeds voor in 1823: Op 10 maart dit jaar krijgt hij <i>‘permit tot het planten in het perceel land aan de kreek bekend onder L. 1’</i> ¹⁷⁰ Is werkzaam geweest als hoofd ingelande (in 1836). ¹⁷¹ Werd in 1837 benoemd tot landschrijver. ¹⁷²
G. Gordon	Hope – directeur 1820.	?	?	?

¹⁶⁸ Alston, ‘William Fraser.’

¹⁶⁹ Ibidem.

¹⁷⁰ NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 10 maart 1823.

¹⁷¹ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 20 mei 1836.

¹⁷² NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 10 juli 1837.

	Forgue – directeur 1820.			
Thomas Gray	Administrateur Providence, 1842.	Rio Corantijn		Bevindt zich in het Opperdistrict, op plantage Burnside. Hier verzocht hij zich samen met zijn echtgenoot te vestigen op 2 september 1841, en de landdrost stond dit toe.
George Herbert	Providence – eigenaar, directeur en administrateur 1820 – 1825. Hazard – directeur 1820 – eind.	Herbert bevindt zich in Suriname sinds 1814 maar zijn afkomst is onbekend. ¹⁷³	Ja	Herbert was ook administrateur van plantages in andere gebieden in Suriname, zoals Novar in het Opperdistrict en Ellen langs de Commewijnerivier. Van deze laatste plantage was hij tevens eigenaar.
Nicholas Herbert	Providence – directeur 1826, administrateur 1827 – 1841. Hazard – eigenaar en administrateur 1827 – 1841.	?	Ja	Zoon van George. Nicholas Herbert was ook administrateur van plantages in andere gebieden in Suriname, zoals Novar in het Opperdistrict en Ellen langs de Commewijnerivier. Van deze laatste plantage was hij tevens eigenaar. Na 1841 worden Providence en Hazard overgenomen door de nakomelingen van Balfour.
J. Hewart	Forgue – directeur 1835, 1837.	?	?	?
H. Johnson	Buckleburg – directeur 1819, 1820.	?	?	?
G.H. Van Kempen	L’Espérance – eigenaar 1827 – 1833, 1835 – 1836, administrateur 1826 – 1837. Krappahoek – ½ administrateur 1827 – 1829.	?	Ja	1827: G.H. v. Kempen stelde een testament op. 23 aug: J. Gordon krijgt volmagt op bezit G.H. Van Kempen. 1837: J. Bean beheert boedel. ¹⁷⁴ G.H. van Kempen is landdrost geweest van 1821 tot 1831. ¹⁷⁵
Robert Kirk	Forgue – directeur en 1/3 administrateur 1842. Hazard – directeur en 1/3 administrateur 1842.	Grenada	Ja	Robert Kirke is de schoonzoon van James Balfour. Hij erft plantage Forgue, Providence en Waterloo en kostgrond Hazard bij diens overlijden. ¹⁷⁶ In 1859 werd Kirke aangeklaagd

¹⁷³ Dikland, ‘Hazard’.

¹⁷⁴ NA Suriname, 1:05:11:10, I, 13 april 1827.

¹⁷⁵ Heckers, *Het District Nickerie*, 132.

¹⁷⁶ Dikland, ‘Hazard.’

	Providence – directeur en 1/3 administrateur 1842. Waterloo – directeur en 1/3 administrateur 1842.			omdat hij als Britse staatsburger in Suriname groot geld verdiende met slavernij. ¹⁷⁷
J. Leatch	Locharber – eigenaar 1829 – 1837.	?	Ja	J. Leach ontvangt op 13 december 1828 autorisatie op de grond van Lochaber en de kostgrond van Glensander.¹⁷⁸ Stond in 1823 geregistreerd als vrije gekleurde bij de plantage Burnside, van A. Stuart.¹⁷⁹
Alexander MacDonald	Gloucester – administrateur 1834 – 1835. Sealand – eigenaar 1838 – 1840 (Sealand is dan reeds verlaten). Paradise – 1/3 administrateur 1828 – 1842. Hamptoncourt – directeur 1830 – 1837. Union – 1/3 administrateur 1838 – 1842.	Schotland	Ja	A. MacDonald was luitenant van de gewapende burgermagt.¹⁸⁰ A MacDonald woonde sinds 1820 in het opperdistrict. In 1826 verhuisde hij naar Nieuw-Nickerie, alwaar hij bleef wonen de rest van zijn leven. Hij had kinderen met een slavin, die hij vrijkocht.¹⁸¹ In het Opperdistrict bevond zich Joseph MacDonald, mogelijk familie. Joseph stond in 1818 nog in de slavenregisters van Berbice.
R. MacLachlan	Lochaber – eigenaar 1824 – 1829.	?	?	R. McLachlan bezit vanaf 1820 gronden in het Opperdistrict (Bantaskine en Friendship), In het register van Berbice staat ene Duncan MacLachlan maar het is onduidelijk of dit verwantschap betreft.
J. MacLachlan	Glensander – eigenaar 1826 – 1842 Lochaber – eigenaar 1825 – 1830.	?	?	De vader van J. MacLachlan was Robert MacLachlan. Robert bezat gronden in het Opperdistrict, maar overleed aldaar op 20 september 1825. ¹⁸²

¹⁷⁷ Anti-slavery reporter, 'British slaveholders living in Surinam'.

¹⁷⁸ NA Suriname, 1:05:11:10, I, 13 december 1828.

¹⁷⁹ NL-HaNA, 2.21.083, 69.

¹⁸⁰ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 23 februari 1837.

¹⁸¹ Legacies of British Slave-Ownership, 'Alexander MacDonald of Surinam – Profile & legacies summary.' <<https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146648019>> [geraadpleegd op 2 januari 2018].

¹⁸² NA Suriname, 1:05:11:10, I, 20 september 1825.

				J. MacLachlan nam deze gronden niet over, maar kocht in het Nederdistrict Glensander en Locharber.
George Nicholson	Gloucester – eigenaar 1834 – 1842, directeur 1834, administrateur 1830 – 1834, 1836 – 1842. Hamptoncourt – eigenaar 1830 – 1842, administrateur 1840 - 1842. Leadshall – eigenaar 1838 – 1842, administrateur 1840 – 1842.	Vermoedelijk Demarara.	Ja	Zat tot maart 1840 in de gewapende burgermacht; Zeilde vaak uit naar Berbice en ook een keer naar New York. ¹⁸³ Werd in 1837 door J. Bent aangeklaagd de autoriteiten van Berbice te hebben omgekocht en zodoende gewelddadig slaven uit Berbice naar Nickerie te hebben vervoerd. ¹⁸⁴ Werd ook in 1859 aangeklaagd vanwege zijn rijkdommen in de slavernij als Britse staatsburger. ¹⁸⁵
Rebecca Pickering	Leadshall – eigenaar, directeur en administrateur 1819 – 1837.	?	?	23 juli 1827: - 23 juli generale volmakt van R. Pickering op Ferrier Parry Co. ¹⁸⁶
J. Reddock	Waterloo – directeur 1827 – 1829.	?	?	?
Samuel J. Ricketts	Forgue – directeur 1839 – 1841.	?	Ja.	Was tot 1820 Landdrost. ¹⁸⁷ Tevens actief in Opperdistrict Nickerie bij plantage Oxford: ½ eigenaar – 1820 – 1842, ½ administrateur 1824 – 1826.
K. Schermer	L'Espérance – directeur 1826 – 1829.	?	?	?
John en Colin Simson	Gloucester – eigenaar 1824 – 1828. Gloucester – administrateur 1824.	Schotland.	?	Colin Simson was de vader van John Simson. Colin bevond zich in Schotland, maar John Simson heeft meer dan 40 jaar in de West-Indische koloniën gewoond. Hij overleed in Schotland in 1843. Echter, toen de slavernij was afgeschaft, was hij reeds niet meer in Nickerie actief. ¹⁸⁸

¹⁸³ NA Suriname, 1:05:11:10, 2 – 3.

¹⁸⁴ HaNA, 2.21.083, 8, 9 september 1833.

¹⁸⁵ Anti-slavery reporter, 'British slaveholders living in Surinam'.

¹⁸⁶ NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 23 juli 1827.

¹⁸⁷ Heckers, *Het District Nickerie*, 42.

¹⁸⁸ David Alston, 'John Simson (Ferintosh),' *Slaves & Highlanders* <<http://www.spanglefish.com/slavesandhighlanders/index.asp?pageid=441887>> [geraadpleegd op 04-01-2018].

				Op Ancestry gegevens over Colin Simson in Trinidad uit 1813. ¹⁸⁹ Het is onduidelijk of dit dezelfde persoon is.
Adam Stuart / Stewart	Paradise, eigenaar 1826. Forgue, directeur 1820 – 1829.	?	?	Kort eigenaar van Paradise en directeur van Fogue, bezit ook plantage Hague in Coronie. Het verband tussen Adam enerzijds en John en William Stuart anderzijds, is onduidelijk. Er was ook een Archibald Stewart in Berbice, maar dit was niet dezelfde als Adam Stuart in Nickerie. Adam Stuart werd op 6 oktober 1832 samen met A. Cruicksank burgerofficier. ¹⁹⁰ Tevens bevond hij zich tijdens de cholera dreiging van 1833 in een gezondheidsbestuur met Cruickshank en chirurgijn Bomans. ¹⁹¹
John Stuart/Stewart	Diamond, eigenaar voor 1820. Union, ½ eigenaar 1819 – 1820. Plaisance, eigenaar voor 1820. Paradise, eigenaar voor 1820.	Granada	Ja	John Stuart was in 1799 vanuit Granada gekomen met 100 slaven. Hij voerde zelf directie over zijn eigendommen. ¹⁹² Om zijn gronden in cultuur te brengen, gebruikte hij tevens uit Berbice gevluchte mensen die zich in de bossen van Nickerie bevonden. John Stuart overleed in 1824 volgens Dikland en gaf zijn bezit door aan zijn zoon William. ¹⁹³
William Stuart/Stewart	Diamond, eigenaar 1820 – 1829. Union, 1/3 eigenaar 1824 – 1826, 2/3 eigenaar 1827 – 1828. Plaisance, eigenaar 1820.	Zoon John.	?	William is de zoon van John en erfde de bezittingen van zijn vader na diens overlijden. Volgens Dikland gebeurde dit in 1824. ¹⁹⁴ maar in de almanakken staat John reeds vanaf 1821 geregistreerd als eigenaar. In de slavenregisters van Grenada bevindt zich nog tot

¹⁸⁹ TNA, T71/501 – Trinidad: Plantation slaves.

¹⁹⁰ NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 6 oktober 1832.

¹⁹¹ NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 29 oktober 1833.

¹⁹² Heckers, *Het District Nickerie*, 32.

¹⁹³ Philip Dikland, 'Suikerplantage Paradise aan de Nickerierivier' in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (2003).

¹⁹⁴ Dikland, 'Suikerplantage Paradise.'

	Paradise, eigenaar 1820 – 1824.			1817 een William Stuart.
Joseph Tyndall	Nursery- eigenaar en administrateur 1820 – 1842. Sealand – eigenaar, directeur en administrateur 1820 – 1838.	Granada	Ja	Joseph de Veer Tyndall arriveerde in 1802 vanuit Granada met 100 slaven. Tyndall was eigenaar en administreerde het bezit zelf. Ook nog in 1843. Joseph was rond 1846 gestorven en zijn zoon werd toen eigenaar. ¹⁹⁵ Joseph Tyndall is hoofd ingelande van het district geweest, tot 10 juli 1836, waanra hij werd opgevolgd door G. Nicholson. ¹⁹⁶ Heeft op 26 juni 1836 toestemming gekregen met zijn familie een reis naar Amerika te maken. ¹⁹⁷ Plantage Sealand is vanaf 1839 verlaten.
Henry Tyndall	Nursery – directeur 1826 – 1842.	Zoon Joseph Tyndall.	Ja	De creoolse zoon van Joseph Tyndall. ¹⁹⁸
John Wilson Jr.	Leadshall, 1/3 administrateur 1838 – 1842. Hamptoncourt, 1/3 administrateur 1839 – 1842.	Vader uit Berbice	Ja	Zoon van vader John Piggot Wilson, die actief was in het Opperdistrict. John Wilson Jr. was blankofficier in Nickerie sinds 1834. Hij bleef contact onderhouden met Berbice. Zo vaarde hij 29 mei 1832 naar Berbice, maar toen hij in januari 1834 verzocht terug te keren werd dit geweigerd. Immers, sinds 1833 heerste vanwege een cholera- dreiging een verbod op communicatie tussen Nickerie en de naburige Engelse koloniën. ¹⁹⁹

¹⁹⁵ Legacies of British Slave-Ownership, 'Joseph Tyndall – Profile & legacies summary.'

<<https://www.ucl.ac.uk/lbs/person/view/2146650719>> [geraadpleegd op 2 januari 2018].

& Philip Dikland, 'Suikerplantage Nursery aan de Nickerierivier' in: Philip Dikland (red.) *Surinaamse erfgoed documentatie* (2004).

¹⁹⁶ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 6 juni 1836.

¹⁹⁷ NA Suriname, 1:05:11:10, 3, 10 juli 1836.

¹⁹⁸ NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 5 augustus 1825.

¹⁹⁹ NA Suriname, 1:05:11:10, 2, 29 mei 1832 & NL-HaNA, Heeckeren, baron van, 2.21.083, inv.nr. 10.

F.A. Wix	Charlottenburg – directeur 1839 – 1842.	?	Ja	Plantage Charlottenburg komt pas voor in de almanakken vanaf 1839. Het staat dan op de plaats waar voorheen altijd Glensander stond en de plantage Glensander is verdwenen. F.A. Wix was in 1823 nog actief als zendeling en leraar aan de zondagsschool in het district.²⁰⁰
----------	---	---	----	---

²⁰⁰ NA Suriname, 1:05:11:10, I, 10 februari 1823.

Bijlage 7: Plantages waarvan registers ontbreken:

Deze informatie is achterhaald door de namen van de planters zoals deze bekend waren uit de Surinaamsche almanak op te zoeken op de website van Ancestry. Van de mensen die zowel in Britse koloniën als in Nickerie aanwezig waren, is gekeken in hoeverre hun namen of hun plantages ook voorkwamen in de Surinaamse slavenregisters. Deze tabel betreft planters die wel in de Surinaamsche Almanak en de Britse registers voorkwamen, maar van wie geen plantagegegevens beschikbaar zijn.

Eigenaar die zowel in Berbice als in Britse koloniën op de registers voorkomt	Plantages waar deze eigenaar actief is geweest, maar waarvan geen registers beschikbaar zijn
Vincent Abbensets, komt ook voor in Berbice	Glensander, waar Abbensets directeur was van 1828 t/m 1839. Glensander verdwijnt uit de almanakken vanaf 1839.
Jane Rose Cruden, komt ook voor in Barbados	Longmay, waar Jane Rose eigenaar was van 1824 tot 1837.
Alexander MacDonald, komt ook voor in Berbice	Sealand, waar MacDonald eigenaar was van 1839 – 1842. Sealand is verlaten vanaf 1838.
Robert MacLachlan, komt ook voor in Berbice	Glensander, waar McLachlan eigenaar was van 1828 t/m 1839. Glensander verdwijnt vanaf de almanakken vanaf 1839.
Colin Simson, komt ook voor in Trinidad. Het is onduidelijk is of dit de juiste Colin Simson is.	Van Gloucester, waar Colin Simson eigenaar was van 1824 tot en met 1828 en administrateur in 1824, zijn echter geen gegevens beschikbaar.

Bijlage 8: Slavenregisters Britse koloniën en in Nickerie

Deze informatie is achterhaald door de namen van de planters zoals deze bekend waren uit de Surinaamsche almanak op te zoeken op de website van Ancestry. Van de mensen die zowel in Britse koloniën als in Nickerie aanwezig waren, is gekeken in hoeverre hun namen of hun plantages ook voorkwamen in de Surinaamse slavenregisters. Deze tabel betreft planters die in zowel Nickerie als Britse gebieden aanwezig waren, en van wie tevens in beide gebieden informatie te vinden valt. Vervolgens zijn de registers van beide gebieden met elkaar vergeleken.

In de horizontale balk staat het Britse archief dat is vergeleken met Nickeriaanse planters. In de linkerkolom staat het inventaris- en folionummer van de plantage waarmee de vergelijking is gemaakt. In de tweede kolom staat de reden voor de vergelijking. De derde kolom betreft de periode van het betreffende register, en de vierde kolom laat het resultaat, dus de overeenkomstige namen, zien.

Archieftoegang + Plantage	Reden vergelijking	Periode folio	Overeenkomstige namen
Vergeleken met Lodewijk Christoffel Abbensets in Berbice 1818 (TNA, T71/437 – Berbice.)			
NAS Slavenregisters InvNr 3, fo. 1665 – privé-eigendom Abbenests.	Abbensets staat hier geregistreerd als private eigenaar van twee slaven en hij bezat ook slaven in Berbice.	1830	0
NAS Slavenregisters InvNr 13, fo. 2 – privé-eigendom Abbensets	Abbensets staat hier geregistreerd als private eigenaar van twee slaven en hij bezat ook slaven in Berbice.	1848	0
NAS Slavenregisters InvNr 19, fo. 3146a & b – Lochaber.	L.C. Abbensets liet zijn bezit uit Berbice na aan zijn kinderen (waaronder Vincent). V. Abbensets was directeur van Lochaber van 1827 t/m 1841. Hij bezat ook plantages in Berbice.	1830 – 1838	1: Jan: 35 in 1830, 25 in 1818 (geboren 1793).
NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2118 & 2119 – Krappahoeke (Lot 10/11).	V. Abbensetz was hier directeur van 1830 t/m 1838. Hij bezat ook plantages in Berbice.	1851 – 1863	0
NAS Slavenregisters	V. Abbensets was eigenaar van Lot 32	1851 –	2:

InvNr 33, fo. 2120 t/m 2124 – Lot 32, 33 en 34,	t/m 34 van 1837 t/m 1842. Hij bezat ook plantages in Berbice.	1863.	Philippa (geboren 1813); Annetta (geboren 1813).
NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2125 t/m 2128 – Margarethenburg.	Carbin trouwde met de dochter van Abbensets, derhalve sloten zij een compagnieschap op 31 december 1823. ²⁰¹ Carbin was namelijk getrouwd met de dochter van Abbensets. Wellicht bezat Carbin via deze relatie ex-slaven van Abbensets.	1851 – 1863	Sabina –1788 Chrisina – 1811.
NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2184 – Plaisance.	Abbensets was directeur van Plaisance van 1828 tot 1837.	1851 – 1863	
Vergeleken met Pieter Elias Charbon in Berbice 1818 (TNA, T71/437 – Berbice.)			
NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2118 & 2119 – Krappahoek (Lot 10/11)	Charbon & Zn. Was eigenaar van Krappahoek van 1820 tot 1842. Hij bezat ook plantages in Berbice.	1851 – 1863	0
NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2120 t/m 2124 – Lot 32, 33 en 34,	Charbon & Zn. Was eigenaar van Krappahoek van 1820 t/m 1842. Hij bezat ook plantages in Berbice.	1851 – 1863	1: Philida
Vergeleken met Jane Rose Cruden in Barbados 1817 (TNA, T71/523 – Barbados: Index.)			
NAS Slavenregisters InvNr 20, fo. 4399a t/m 4402 – Union 1/3.	Jane Rose Cruden was de vrouw van de eigenaar van Union. Zij bezat nog slaven in Barbados. Wellicht zijn haar slaven bij haar man terecht gekomen.	1838 – 1848	1: Quash; 1765 2: Louisa; 1769 3: Peggy 1785 4: George 1816 5: Francis 1815 6: Betsey 1805 7: Fanny 1812
Vergeleken met Alexander Cruickshank in St. Vincent 1817 (TNA T71/494 – St. Vincent. Index.)			
NAS Slavenregisters, InvNr 19, fo. 3136 a t/m 3141b – Diamond.	Cruickshank was hier directeur in 1824.	1830 – 1838	0
NAS Slavenregisters InvNr 19, fo. 3143a t/m 3144b – Fogue.	Cruickshank was directeur van Fogue voor 1820 en bezat tevens slaven in St. Vincent.	1830 – 1838	0
NAS Slavenregisters, InvNr 20, fo. 4399 a t/m 4408b – Union 1/3 + Union 2/3.	Cruickshank was ½ hier directeur voor 1820 en bezat tevens slaven in St. Vincent.	1838 – 1848	0
Vergeleken met William Stuart in Grenada 1817 (TNA, T71/264 – Grenada: St. George: increase and decrease.)			
AS Slavenregisters InvNr 19, fo. 3143a t/m 3144b – Fogue.	William Stuart was directeur van Fogue tussen 1820 en 1829, maar stond nog in de registers van Grenada.	1830 – 1838	0
NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2173 t/m 2180 – Paradise.	William Stuart was eigenaar van Paradise in 1826, maar stond nog in de registers van Grenada.	1851 – 1863	0
Voorbeeld Cameron (Coronie)			
NAS Slavenregisters	J. Cameron staat (anders dan D.	1838 –	0

²⁰¹ NA Suriname, 1:05:11:10, 1, 31 december 1823.

InvNr 11, fo. 2382 – Privé-eigendom Cameron.	Cameron en A. Cameron) op de registers van Berbice. Hij bezat in Nickerie de plantage Burnside tussen 1820 en 1829.	1848	
NAS Slavenregisters InvNr 20, fo. 4577 a + b – Burnside.	J. Cameron staat (anders dan D. Cameron en A. Cameron) op de registers van Berbice. Hij bezat in Coronie de plantage Burnside tussen 1820 en 1829.	1838 – 1848	2 overeenkomstige moedernamen, waarvan geb. datum ontbreekt: Cornelia (Berbice: 1813) en Jane (Berbice: 1810). ²⁰²
NAS Slavenregisters InvNr 27, fo. 1538 – Privé-eigendom John Cameron.	J. Cameron staat (anders dan D. Cameron en A. Cameron) op de registers van Berbice. Hij bezat in Coronie de plantage Burnside tussen 1820 en 1829.	1851 – 1863	0
NAS Slavenregisters InvNr 33, 2023 t/m 2042 – Burnside	J. Cameron staat (anders dan D. Cameron en A. Cameron) op de registers van Berbice. Hij bezat in Nickerie de plantage Burnside tussen 1820 en 1829.	1851 – 1863	1: Jack: 1796 B, 1788 N, 2: Nelson: 1782 B, 1798 N, 3: Bacchus: 1770 B, 1798 N 4: Pempey: 1788 B, 1788 N, 5: Susan: 1815 B, 1816 N 6: Joe :1792 B; 1798 N. 7: Cupid: 1798 N; 1784 B.
NAS Slavenregisters InvNr 43, fo. 5241 - Privé-eigendom John Cameron	J. Cameron staat (anders dan D. Cameron en A. Cameron) op de registers van Berbice. Hij bezat in Coronie de plantage Burnside tussen 1820 en 1829.	????	0

²⁰² Namen die overeenkomen), Cornelia (geboren 1813),), Jane (geboren 1810).

Bijlage 9: Namen die voorkomen in zowel Coronie als Berbice:

Deze informatie is achterhaald door de namen van de planters in Coronie zoals deze bekend waren vanwege de Surinaamsche Almanak, op te zoeken op de website van Ancestry en vervolgens te kijken in hoeverre deze personen of de plantages van deze personen ook voorkwamen in de slavenregisters van Suriname.

Naam	In Coronie	Iventaris/Folio	Berbice 1818
Colin Campbell:	Friendship – eigenaar 1825 t/m 1842). Lot no. 208 – eigenaar 1829 t/m 1842, directeur 1829, administrateur 1829. Welgelegen – directeur 1821. Novar – administrateur 1825. Privébezit	Niet aanwezig. Niet aanwezig. Niet aanwezig. Niet aanwezig. NAS Slavenregisters InvNr 4, fo. 1725 NASuriname Slavenregisters InvNr 42, fo. 5064. NAS Slavenregisters InvNr 5, fo. 11. NAS Slavenregisters InvNr 6, fo. 290. NAS Slavenregisters InvNr 6, fo. 301. NAS Slavenregisters InvNr 11, fo 2391. NAS Slavenregisters, InvNr 27, fo. 1537.	Niet aanwezig maar zijn vrouw Mary Jane wel.
Mary Jane Campbell	Privé-eigendom	NAS Slavenregisters InvNr 3, fo. 1656.	70.
John Cameron	Burnside, ½ eigenaar 1820 – 1829, directeur voor 1820.	NAS Slavenregisters InvNr 20, fo. 4577. NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2023-2042. NAS Slavenregisters InvNr 34, fo. 2434-2437. NAS Slavenregisters InvNr 34, fo. 2602-2607. NAS Slavenregisters InvNr 36, fo. 4353-4369.	11.62
Charles Currie	Sarah – directeur 1829 – 1831, administrateur 1835. Totness – directeur 1830. Privébezit	NAS Slavenregisters InvNr 19, fo. 3114-3118. NAS Slavenregisters InvNr 20, fo. 4417-4423. NAS Slavenregisters InvNr 20, fo. 4490-4491. NAS Slavenregisters InvNr 33, fo. 2199 – 2218. NAS Slavenregisters InvNr 34, fo. 2536-2538 Niet aanwezig. NAS Slavenregisters InvNr 3, fo. 1685.	93.
James Harvie	Perseverance – eigenaar, directeur en administrateur 1827 – 1842.	Niet beschikbaar.	164.

	Privébezit	NAS Slavenregisters InvNr 42, fo. 5197. NAS Slavenregisters InvNr 42, fo. 4815.	
Joseph MacDonald	Belladrun – eigenaar, administrateur en directeur 1825 – 1842).	NAS Slavenregisters InvNr 19, fo. 3157. NAS Slavenregister InvNr 33, fo. 2011-13. NAS Slavenregister InvNr 36, fo. 4341-4342.	239.
Jacob Munro	Novar – directeur 1825 – 1827,9 – 1842. Persoonlijk eigendom	Geen informatie. NAS Slavenregisters InvNr 03, fo. 1615, serie 1830	266.
James Taylor	Hamilton – eigenaar, directeur en administrateur 1825 – 1842. Lot 235 & 236 – directeur 1821. Lot 229 en 230 (eigenaar 1821).	NAS Slavenregisters InvNr 3, fo. 1606 NAS Slavenregisters InvNr 19, fo. 3108. Geen informatie. Geen informatie.	368.